

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Katowicach

LKA.410.014.02.2021

Roman Włodarz
Prezes Zarządu
Śląskiej Izby Rolniczej
Ul. Parkowa 20
42-622 Świerklaniec

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/21/091 – Wykorzystanie środków publicznych na działalność izb rolniczych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Śląska Izba Rolnicza, ul. Parkowa 20, 42-622 Świerklaniec ¹ .
Kierownik jednostki kontrolowanej	Roman Włodarz, Prezes Zarządu Śląskiej Izby Rolniczej ² , od 7 lipca 2015 r. (akta kontroli str. 5-8)
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Organizacja i wykonywanie ustawowych oraz zleconych zadań przez izbę rolniczą.2. Współdziałanie izby rolniczej z organami publicznymi oraz z innymi podmiotami w zakresie realizacji ustawowych zadań lub zleconych innymi ustawami.3. Gospodarka finansowa oraz wykorzystanie majątku izby rolniczej.
Okres objęty kontrolą	Lata 2018-2020 (z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed lub po tym okresie).
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontrolerzy	1. Stefania Zalewska, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/95/21 z 5 maja 2021 r.2. Wiesław Pietrzyk, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/94/2021 z 5 maja 2021 r. (akta kontroli str. 1-4)

¹ Dalej: ŚIR lub Izba.

² Dalej: Prezes Zarządu.

³ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200 ze zm. Dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Śląska Izba Rolnicza realizowała większość, spośród dziewiętnastu zadań wymienionych w art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o izbach rolniczych⁵, z wyjątkiem zadań określonych w punkcie 4, 5, 9, 14 16 i 19, co wynikało z przyczyn od Izby niezależnych. ŚIR terminowo realizowała zadania przypisane innymi ustawami. Izba podejmowała z własnej inicjatywy oraz w związku ze zgłoszeniami rolników z terenu województwa śląskiego dodatkowe zadania związane z pandemią COVID-19. W celu wykonania tych zadań Izba współpracowała z innymi podmiotami.

Gospodarka finansowa i majątkowa Izby była prowadzona zgodnie z uchwałami Walnego Zgromadzenia, a środki finansowe wykorzystywano na realizację zadań ustawowych i statutowych.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły nieokreślenia w Statucie zasad powoływania i pracy komisji problemowych oraz nieprzedstawiania Wojewodzie Śląskiemu uchwał Komisji Rewizyjnej, Rad Powiatowych i Zarządu Izby podejmowanych w latach 2018-2020, przy czym w trakcie kontroli nieprawidłowości te zostały usunięte.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁶ kontrolowanej działalności

OBSZAR

Organizacja i wykonywanie przez Izbę zadań ustawowych oraz zleconych

1.1. Zasady organizacji oraz gospodarki finansowej i majątkowej Izby

Opis stanu faktycznego

Przyjęty przez Walne Zgromadzenie ŚIR Statut⁷, zawierał elementy określone w art. 8 ust. 2 pkt 1 do pkt 8, pkt 10 i pkt 11 ustawy o izbach rolniczych, w tym strukturę organizacyjną oraz zakres zadań wynikających z ww. ustawy. W Statucie nie określono zasad powoływania i pracy komisji problemowych, co szczegółowo opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Zarząd Izby realizował swoje zadania⁸ przy pomocy Biura ŚIR z siedzibą w Świerklańcu⁹ oraz Biur Powiatowych: w Katowicach¹⁰, w Bielsku-Białej¹¹ i w Częstochowie¹².

(akta kontroli str. 18-40, 41-43, 69-71, 394, 396-397, 408-414)

Izba nie dysponowała szczegółowymi informacjami dotyczącymi liczby członków według stanu na koniec poszczególnych lat okresu objętego kontrolą. Prezes Zarządu wyjaśnił w tej sprawie, że ŚIR „(...) *nie ma możliwości podania liczby członków izby rolniczej naszego województwa w rozumieniu zapisów art. 1 ust. 2 ustawy o izbach rolniczych. Dane takie posiadają wyłącznie urzędy gmin w systemie informatycznym podatku rolnego oraz urzędy skarbowe. Obowiązujące przepisy prawa nie określają w żaden sposób, czy ww. organy mają obowiązek przekazywać*

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną, jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dz. U. z 2018 r. poz. 1027. Dalej: ustawa o izbach rolniczych.

⁶ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana, jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁷ Uchwały Walnego Zgromadzenia ŚIR nr 2/1/2003 WZD ŚIR z dnia 3 marca 2003 r., nr 1/VIII/2018 WZD ŚIR z dnia 26 listopada 2018 r. i nr 4/IV/2020 WZD ŚIR z dnia 15 grudnia 2020 r.

⁸ Uchwały Zarządu ŚIR z dnia 26 czerwca 2019 r., nr 2 i nr 3 w sprawie określenia terenu działania poszczególnych Biur ŚIR i w sprawie ustalenia struktury organizacyjnej Biura ŚIR.

⁹ Obsługa powiatów: lublinieckiego, tarnogórskiego i gliwickiego.

¹⁰ Obsługa powiatów: raciborskiego, rybnickiego, wodzisławskiego, mikołowskiego i będzińskiego.

¹¹ Obsługa powiatów: bielskiego, żywieckiego, cieszyńskiego, pszczyńskiego i bieruńsko – lędzińskiego.

¹² Obsługa powiatów: częstochowskiego, kłobuckiego, myszkowskiego i zawierciańskiego.

te informacje izbom rolniczym. Według szacunków ŚIR, w okresie objętym kontrolą liczba płatników podatku rolnego w woj. śląskim wynosiła ok. 500 tys. osób, nie licząc podatników podatku dochodowego od działów specjalnych produkcji rolnej. Informacje na temat rolnictwa województwa śląskiego, dostępne na stronie internetowej Urzędu Statystycznego w Katowicach, również nie zawierają takich danych.”

(akta kontroli str.18-40, 41-43, 69-71, 394, 396-397, 408-414)

W związku z wyborami do Walnego Zgromadzenia Izby VI kadencji, w 2019 r. Zarząd ŚIR, w ramach działań informacyjno-promocyjnych poinformował prezydentów, burmistrzów i wójtów z terenu województwa śląskiego¹³ o upływie kadencji organów statutowych Izby i zarządzeniu przez Krajową Radę Izb Rolniczych¹⁴ wyborów w dniu 28 lipca 2019 r. do m.in. Walnego Zgromadzenia ŚIR. Jednostkom samorządu terytorialnego¹⁵ przekazano, opracowany przez ŚIR, komplet dokumentów dla kandydatów do Rad Powiatowych Izby oraz plakat informacyjny na temat wyborów do Walnego Zgromadzenia wraz z prośbą o ich rozdysponowanie wśród mieszkańców gmin z pomocą sołtysów i radnych oraz poprzez zamieszczenie w gazetkach gminnych i na tablicach ogłoszeń urzędów.

Otrzymane z KRIR plakaty wyborcze zostały przekazane do rozpropagowania urzędom gmin i członkom Rad Powiatowych Izby, a na stronie internetowej ŚIR¹⁶ utworzono zakładkę pn. „Wybory do izb rolniczych”, w której zamieszczano informacje dotyczące wyborów, w tym m.in. uchwałę KRIR w sprawie zasad i trybu przeprowadzenia wyborów oraz najczęściej zadawane w tej sprawie pytania i odpowiedzi radcy prawnego KRIR.

Łączna kwota wydatków Izby z tytułu przygotowania i przeprowadzenia ww. wyborów wyniosła 14,0 tys. zł¹⁷.

Frekwencja w wyborach, (w 13 gminach województwa śląskiego)¹⁸ wyniosła 3,5%. Prezes Zarządu wyjaśnił, że problem niskiej frekwencji był przedmiotem analizy zarówno na poziomie ŚIR, jak i KRIR. Ze strony izb rolniczych sugerowano rozwiązanie tego problemu poprzez: organizację i przeprowadzenie wyborów do izb rolniczych przy okazji wyborów powszechnych oraz zmianę Kodeksu wyborczego. Jednak, według wyjaśnień Prezesa Zarządu, rozwiązanie to nie zostało wprowadzone.

(akta kontroli str. 41-42, 44, 54, 394, 397, 943-946)

W Statucie ŚIR określono, że Izba prowadzi gospodarkę finansową na podstawie budżetu uchwalonego przez Walne Zgromadzenie na dany rok kalendarzowy, przy czym do czasu uchwalenia budżetu podstawą gospodarki Izby jest projekt budżetu przedstawiony przez Zarząd. W Statucie wyszczególniono źródła dochodów Izby wynikające z art. 35 ust 1 ustawy o izbach rolniczych. Zastrzeżono, że wydatki budżetu Izby nie mogą przekraczać dochodów, a uchwały Walnego Zgromadzenia lub Zarządu, dotyczące zobowiązań finansowych, ustalały źródła, z których zobowiązania zostaną pokryte. W postanowieniach Statutu wskazano również, że suma pożyczek i kredytów krótkoterminowych nie może przekroczyć 5% wydatków planowanych na dany rok, za wyjątkiem zobowiązań wynikających

¹³ Pismo z 10 kwietnia 2019 r., znak: L.dz. ŚIR/K/000/01/2019.

¹⁴ Dalej: KRIR.

¹⁵ Dalej: Jst.

¹⁶ www.sir-katowice.pl.

¹⁷ Koszty korespondencji dotyczącej wyborów do izb rolniczych - 2 555,10 zł (w tym wysyłka materiałów wyborczych 2 290,20 zł); diety Wojewódzkiej Komisji Wyborczej (dwa posiedzenia) – 2 200,00 zł; diety Okręgowych Komisji Wyborczych – 7 500,00 zł; koszty korespondencji dotyczącej pierwszych posiedzeń Rad Powiatowych – 1 443,60 zł (w tym wysyłka zawiadomień – 1 003,00 zł) i koszty obsługi wyborów – 952,59 zł.

¹⁸ W związku z nowymi zasadami przeprowadzania wyborów do walnych zgromadzeń, w pozostałych gminach głosowanie nie odbyło się, ponieważ liczba zgłoszonych kandydatów była mniejsza lub równa liczbie mandatów do obsadzenia.

z projektów i zadań realizowanych przy uczestnictwie Izby, a wspieranych środkami zewnętrznymi. Zobowiązania takie nie mogą przekroczyć kwoty zapisanej w harmonogramie finansowym projektu lub zadania. Przyjęto, że ostateczną decyzję w sprawie wyrażenia zgody na zaciągnięcie pożyczki lub kredytu krótkoterminowego w wysokości przekraczającej 5% planowanego budżetu na dany rok, podejmuje Walne Zgromadzenie w formie uchwały akceptującej konkretny projekt lub zadanie. Zasady gospodarki finansowej i majątkowej Izby opisane w Statucie były zgodne z ustawą o izbach rolniczych.

Postanowienia Statutu określały ponadto, że za prawidłową gospodarkę finansową Izby odpowiada Zarząd, a Izba prowadzi gospodarkę finansową, rachunkowość i sprawozdawczość zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. W Regulaminie pracy Zarządu¹⁹ określono dodatkowo, że Zarząd odpowiada kolegialnie za gospodarkę finansową Izby, a oświadczenie woli w zakresie zobowiązań majątkowych Izby składają dwie osoby spośród członków Zarządu łącznie, lub jeden z nich i pracownik Biura Izby upoważniony przez Zarząd.

Zarówno w Statucie, jak i w Regulaminie pracy Komisji Rewizyjnej²⁰ wskazano, że do zadań tego organu należy m.in.: kontrola wykonywania uchwał Walnego Zgromadzenia, kontrola działalności finansowej izby, przedstawienie Walnemu Zgromadzeniu wniosków o udzielenie bądź odmowę udzielenia absolutorium Zarządowi oraz analiza realizacji przez Zarząd wniosków Walnego Zgromadzenia.

(akta kontroli str. 18-19, 24-26, 31-32, 36-37, 55-75)

W okresie objętym kontrolą skład Komisji Rewizyjnej Izby był zgodny z art. 16 ust. 3 ustawy o izbach rolniczych oraz § 25 ust. 2 Statutu, tj. wybrani członkowie Komisji nie byli jednocześnie członkami Zarządu ŚIR.

(akta kontroli str. 9-17, 22-23, 29-30, 38, 44-53)

W Statucie wskazano, że poza zadaniami statutowymi, Izba może wykonywać zadania zlecone z zakresu administracji rządowej, przekazane ustawami lub na podstawie porozumień z właściwymi organami administracji rządowej, oraz zadania przekazane w drodze porozumienia przez Jst z zakresu zadań własnych, po zapewnieniu koniecznych środków finansowych przez administrację rządową lub samorządową.

(akta kontroli str. 20, 27, 35)

W Statucie określono, że Rada Powiatowa Izby pełni rolę jej organu statutowego i działa na obszarach powiatu ziemskiego, na terenie którego została powołana. Przyjęto również, że posiedzenie Rady zwołuje jej Przewodniczący, nie mniej niż cztery razy do roku, a sąsiadujące ze sobą Rady Powiatowe Izby mogą odbywać wspólne zebrania i podejmować wspólne uchwały mające istotne znaczenie dla danego regionu. Dopuszczono ponadto uczestnictwo w zebraniach statutowych Rad Powiatowych Izby przedstawicieli m.in.: jednostek samorządowych, społeczno-zawodowych organizacji rolników oraz instytucji obsługujących i pracujących na rzecz rolnictwa (bez prawa udziału w głosowaniu). W Statucie określono, że do zadań Powiatowej Rady Izby należy:

- sporządzanie analiz i opinii, przedstawianie wniosków oraz dokonywanie ocen z zakresu rolnictwa, rozwoju wsi i rynków rolnych i przedstawianie ich Zarządowi ŚIR;

¹⁹ Regulamin pracy Zarządu ŚIR z 17 grudnia 2015 r. (Uchwała Walnego Zgromadzenia ŚIR nr 4/II/2015), Regulamin pracy Zarządu ŚIR z 28 października 2019 r. (Uchwała Walnego Zgromadzenia ŚIR nr 1/III/2019).

²⁰ Regulamin pracy Komisji Rewizyjnej ŚIR z 17 grudnia 2015 r. (Uchwała Walnego Zgromadzenia ŚIR nr 6/2/2015), Regulamin pracy Komisji Rewizyjnej ŚIR z 28 października 2019 r. (Uchwała Walnego Zgromadzenia ŚIR nr 3/2/2015).

- wydawanie opinii w sprawach wynikających z obowiązujących przepisów lub zgłoszonych przez Zarząd albo Walne Zgromadzenie Izby, w sposób ustalony przez Radę Powiatową i potwierdzony stosowną uchwałą;
- udział w organizowaniu szkoleń dla członków izby;
- składanie bieżących informacji o przyjętych przez Walne Zgromadzenie uchwałach, stanowiskach i wnioskach przez Przewodniczącego Rady Powiatowej i Delegata do Walnego Zgromadzenia, pozostałym członkom Rady Powiatowej Izby;
- przekazywanie przez Przewodniczącego Rady Powiatowej i Delegata na forum Walnego Zgromadzenia wszelkich spraw i problemów zgłaszanych przez członków Rady Powiatowej;
- aktywne uczestnictwo w posiedzeniach Rady Powiatowej Izby oraz włączanie się w organizację i przebieg wyborów do Rad Powiatowych Izby następnej kadencji.

(akta kontroli str. 22, 29, 40, 62-68)

W okresie objętym kontrolą Komisja Rewizyjna przeprowadzała raz w roku kontrole wykorzystania majątku i środków finansowych Izby. W wyniku przeprowadzonych kontroli pracy Zarządu Izby w zakresie wykonywania uchwał podjętych przez organy Izby oraz po przeprowadzonej analizie dokumentacji finansowo – księgowej w zakresie wydatkowania środków budżetowych, Komisja Rewizyjna, stosownie do § 32 Statutu Izby występowała z wnioskami o zatwierdzenie sprawozdania finansowego z wydatków budżetowych oraz wносиła o udzielenie absolutorium Zarządowi Izby.

(akta kontroli str. 76-196)

W okresie objętym kontrolą wyłącznie Zarząd realizował zadania związane z gospodarowaniem finansami i majątkiem Izby m.in. poprzez: opracowywanie projektów planów pracy i projektów budżetu Izby, przedstawianie Walnemu Zgromadzeniu do zatwierdzenia rocznych sprawozdań z działalności finansowej i statutowej, podejmowanie uchwał w sprawie zatwierdzania przesunięć pomiędzy poszczególnymi pozycjami budżetu ŚIR, zatwierdzanie Regulaminu wynagradzania pracowników ŚIR i ustalanie wysokości wynagrodzenia dla Dyrektora Biura Izby.

(akta kontroli str. 88-108, 117-144, 156-182)

1.2. Wykonywanie zadań związanych z rozwiązywaniem problemów rolnictwa i reprezentowaniem interesów zrzeszonych podmiotów, w tym w warunkach pandemii COVID-19

Opis stanu
faktycznego

W latach 2018 – 2020, w rocznych planach działalności ŚIR były ujmowane zadania ustawowe i określone w Statucie, w tym m.in.: współpraca z Radami Powiatowymi (udział w posiedzeniach Rad Powiatowych, bieżąca analiza wniosków podjętych przez ten organ, przedstawienie sprawozdań z Walnych Zgromadzeń), współpraca z parlamentarzystami w zakresie problematyki legislacyjnej dotyczącej rolnictwa, rozwoju obszarów wiejskich i gospodarki żywnościowej, opiniowanie projektów ustaw i innych aktów normatywnych dotyczących rolnictwa i gospodarki żywnościowej, współdziałanie przedstawicieli Izby z Jst w zwalczaniu bezrobocia (udział w pracach Wojewódzkiej Rady Zatrudnienia i Powiatowych Radach Rynku Pracy), uczestnictwo w pracach współpracy z Kasą Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w zakresie organizacji konkursu *Bezpieczne gospodarstwo* (oraz innych konkursów o podobnej tematyce), uczestnictwo w tworzeniu programów operacyjnych do uchwalonej *Strategii rozwoju województwa śląskiego* (współdziałanie z właściwymi komisjami Sejmiku Województwa Śląskiego).

(akta kontroli str. 197-220, 404-407)

W latach 2018-2020, spośród 17 zadań wymienionych w art. 5 ust. 1 ustawy o izbach rolniczych, ŚIR realizowała dziewięć zadań, określonych w punktach: od 1 do 3, od 6 do 8, 13, 15 i 18, tj.:

- sporządzanie analiz, ocen, opinii i wniosków z zakresu produkcji rolnej oraz rynku rolnego i przedstawianie ich organom administracji rządowej i samorządu terytorialnego (zrealizowano odpowiednio 30, 28 i 38 działań w tym zakresie);
- występowanie do organów administracji rządowej w województwie i organów samorządu terytorialnego z inicjatywą w zakresie regulacji prawnych dotyczących rolnictwa, rozwoju wsi i rynków rolnych oraz opiniowanie projektów tych przepisów (dziewięć, sześć i trzy działania);
- prowadzenie działań na rzecz tworzenia rynku rolnego oraz poprawy warunków zbytu produktów rolnych i produktów rolnych (siedem, cztery i 10 działań);
- doradztwo w zakresie działalności rolniczej, wiejskiego gospodarstwa domowego oraz uzyskiwania przez rolników dodatkowych dochodów (cztery, pięć i sześć działań);
- podejmowanie działań na rzecz rozwoju infrastruktury rolnictwa i wsi oraz poprawy struktury agrarnej (301, 409 i 292 działania);
- podnoszenie kwalifikacji osób zatrudnionych w rolnictwie (138, 104 i 131 działań);
- kształtowanie świadomości ekologicznej producentów rolnych (sześć, pięć i trzy działania);
- działanie na rzecz poprawy jakości produktów rolnych (dwa, jedno i dwa działania);
- współpraca z administracją publiczną w zakresie ochrony środowiska, zdrowia i wiejskiego dziedzictwa kulturowego (16, 17 i 24 działania);

Trzy zadania ustawowe, określone w art. 5 ust. 1 pkt 11, pkt 12 i pkt 17, były realizowane w latach 2018-2019, tj.:

- działanie na rzecz podnoszenia jakości środków i urządzeń stosowanych w działalności rolniczej oraz na rzecz poprawy warunków pracy i bezpieczeństwa w rolnictwie (po trzy działania);
- współdziałanie z jednostkami prowadzącymi szkoły rolnicze, wspieranie ich działalności, inicjowanie powstawania nowych szkół i zmian w programach nauczania oraz współorganizowanie praktyk (cztery i trzy działania);
- rozwijanie współpracy z zagranicznymi organizacjami producentów rolnych (po jednym działaniu).

Prezes Zarządu wyjaśnił, że przyczyną nierealizowania ww. zadań w 2020 r. była sytuacja epidemiczna w kraju i związane z nią obostrzenia, które uniemożliwiły ich prowadzenie.

Jedno zadanie, w zakresie kształtowania i upowszechniania zasad etyki i rzetelnego postępowania w działalności gospodarczej (art. 5 ust. 1 pkt 10), Izba realizowała w 2020 r. W sprawie nierealizowania tego zadania w latach 2018-2019 Prezes Zarządu wyjaśnił, że „(...) doszło do zmiany definicji działalności gospodarczej i działalności rolniczej na skutek wejścia w życie przepisów Ustawy z dnia 06.03.2018 r. Prawo Przedsiębiorców. Równocześnie wygasła Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej z 02.07.2004 r. W poprzednim stanie prawnym działalność rolnicza była w sposób jednoznaczny wyłączona z szeroko rozumianej działalności gospodarczej. W ustawie Prawo Przedsiębiorców w art. 3 rozszerzono pojęcie działalności gospodarczej na każdą działalność zarobkową wykonywaną

w sposób zorganizowany we własnym imieniu i w sposób ciągły. Równocześnie w art. 6 wyłączono spod przepisów tej ustawy działalność wytwórczą w rolnictwie, nie definiując przy tym działalności rolniczej. W związku z tym występuje dualizm podejścia do działalności gospodarczej w rolnictwie, co powoduje w kategoriach etycznego prowadzenia działalności gospodarczej wątpliwości natury semantycznej i metodycznej. Aby upowszechnić zasady etyki działalności gospodarczej w rozumieniu Ustawy Prawo Przedsiębiorców należy zdefiniować i uzgodnić zasady postępowania w formie na przykład kodeksu. Formalnie nie funkcjonują ogólne zasady etyczne działalności gospodarczej, natomiast pojedyncze przedsiębiorstwa mogą tworzyć własne kodeksy etyczne. Po wejściu w życie Prawa Przedsiębiorcy (...) do chwili obecnej nie ma skodyfikowanych zasad etyki działalności gospodarczej w rolnictwie i należy te zasady dopiero wypracować. Natomiast w sferze technologicznej, w rolnictwie działają formalne przepisy dotyczącego tzw. Kodeksu dobrej praktyki rolniczej opracowanego przez IUNG pod kątem szeroko rozumianej ochrony środowiska”.

W okresie objętym kontrolą Izba nie realizowała zadań określonych w art. 5 ust. 1 pkt 4, pkt 5, pkt 9, pkt 14, pkt 16 i pkt 19, tj.: [1] nie prowadziła analiz kosztów i opłacalności produkcji rolnej; [2] nie gromadziła, nie przetwarzała i nie przekazywała informacji gospodarczych na potrzeby producentów rolnych oraz innych przedsiębiorców; [3] nie prowadziła listy rzeczoznawców oraz nie przyznawała tytułów kwalifikacyjnych w zakresie rolnictwa; [4] nie inicjowała działań mających na celu powoływanie i wspieranie zrzeszeń i stowarzyszeń producentów rolnych i leśnych; [5] nie promowała eksportu produktów rolnych oraz [6] nie przedstawiała opinii na temat oszacowania szkód, jeżeli został złożony wniosek, o którym mowa w art. 46d ust. 5 ustawy z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie²¹.

Prezes Zarządu wyjaśnił m.in., że przyczyną nieprowadzenia analiz i opłacalności produkcji rolnej był ograniczony zasób kadrowy i brak niezbędnych baz danych do ich przeprowadzenia. Jedynym oficjalnym mechanizmem analizy kosztów i opłacalności produkcji rolnej jest, według wyjaśnień Prezesa Zarządu, system FADN²², którego operatorem są Ośrodki Doradztwa Rolniczego, a właścicielem danych EUROSTAT. W zakresie przetwarzania i przekazywania informacji gospodarczych, Prezes Zarządu poinformował, że ŚIR nie dysponuje systemem gromadzenia i przetwarzania informacji do tych celów ze względu na ograniczone zasoby kadrowe oraz środki finansowe. Jako przyczynę nieprowadzenia list rzeczoznawców, Prezes Zarządu wskazał brak przepisów wykonawczych do ustawy o izbach rolniczych, a nieinicjowanie działań mających na celu powołanie bądź wspieranie zrzeszeń/stowarzyszeń wyjaśnił zanikiem zainteresowania rolników zrzeszaniem się np. w grupy producentów rolnych lub leśnych oraz brakiem sygnałów o potrzebie wspierania tworzenia stowarzyszeń lub zrzeszeń działających w oparciu o ustawę o związkach zawodowych rolników indywidualnych oraz ustawę o społeczno-zawodowych organizacjach rolników. Przyczynami niepodejmowania przez Izbę działań związanych z promowaniem eksportu produktów rolnych oraz nieprzedstawiania opinii nt. oszacowania szkód, były odpowiednio m.in.: specyfika województwa śląskiego, które, według wyjaśnień Prezesa Zarządu, od wielu lat jest importerem netto produktów rolnych oraz brak wniosku o udział przedstawiciela Izby w zespole do spraw szacowania szkód.

(akta kontroli str. 221-343, 394, 397-399)

W związku z pandemią COVID-19 Izba nie realizowała dodatkowych zadań zleconych. Z uwagi jednak na trudną sytuację producentów rolnych w obliczu

²¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1683 ze zm. Dalej: Prawo łowieckie.

²² Europejski system zbierania danych rachunkowych z gospodarstw rolnych.

obozrzeń epidemicznych Izba z własnej inicjatywy oraz w związku ze zgłoszeniami rolników zwróciła się, we współpracy z KRIR, do niżej wymienionych organów:

- Prezesa Rady Ministrów w sprawie: [1] wsparcia producentów kwiatów poprzez podjęcie działań zaradczych mających na celu odroczenie płatności podatków i bieżących rachunków oraz zobowiązań wobec banków²³; [2] poparcia i przekazania dwóch stanowisk Beskidzkiego Związku Hodowców i Producentów Drobiu²⁴; [3] wsparcia producentów chryzantem ciętych w związku z zamknięciem cmentarzy w dniach 31 października – 2 listopada 2020 r.²⁵];
- MRiRW w sprawie: [1] podjęcia pilnych działań w celu utrzymania ciągłości odbioru mleka od rolników i przeciwdziałania utracie potencjału produkcyjnego i ekonomicznego mleka w najbliższej przyszłości²⁶; [2] umożliwienia handlu na targowiskach miejskich rozsadami, nowalijkami i kwiatami ciętymi²⁷; [3] podjęcia działań w związku z sytuacją na rynku wołowiny, w tym gwałtownym spadkiem cen żywca; problemami ze zbytem, przesuwaniem terminów odbioru i anulowaniem odbiorów żywca²⁸; [4] obowiązku kwarantanny dla rolników gospodarujących w rejonach nadgranicznych i posiadających grunty rolne poza granicami naszego kraju (dotyczyło granicy polsko – czeskiej)²⁹; [5] usprawnienia procedury wprowadzania zmian w systemie Identyfikacji i Rejestracji Zwierząt w sytuacji, gdy rolnik z jakichś powodów nie mógł korzystać z systemu zmian przez Internet, w tym złączenia kryteriów terminowości wprowadzania zmian³⁰;
- Prezydentów Miast: Wodzisławia Śląskiego, Raciborza, Rybnika oraz do Burmistrza Miasta Rydułtowy w sprawie umożliwienia handlu na targowiskach miejskich rozsadami, nowalijkami i kwiatami żywymi³¹.

Ponadto, Walne Zgromadzenie ŚIR, uchwałą z dnia 15 grudnia 2020 r., dokonało zmian w Statucie i wprowadziło możliwość odbywania posiedzeń i podejmowania uchwał przez organy Izby z wykorzystaniem środków porozumiewania się na odległość.

(akta kontroli str. 31, 37-40, 370-391, 394, 399)

W latach 2018-2020 do ŚIR wpłynęło z Jst łącznie 68 wniosków w sprawie zaopiniowania projektów aktów prawa miejscowego (odpowiednio 24, 24 i 20), w zakresie rolnictwa, rozwoju wsi i rynków rolnych. Wszystkie projekty zostały zaopiniowane przez Izbę pozytywnie, w tym:

- ogółem 66 (odpowiednio 22, 24 i 20) projektów uchwał obniżających średnią cenę skupu żyta do celów obliczenia podatku na lata 2019-2021;
- projekt uchwały Rady Gminy Suszec dotyczący trybu i szczegółowych warunków zwolnienia od podatku rolnego gruntów gospodarstw rolnych, na których zaprzestano produkcji rolnej na okres nie dłuższy niż 3 lata;
- projekt uchwały Rady Gminy Zebrzydowice, dotyczący zwolnień w podatku rolnym gruntów zajętych pod drogi w 2019 r.

W okresie objętym kontrolą Wojewoda Śląski nie przekazał Izbie do zaopiniowania, żadnych projektów aktów prawa miejscowego.

(akta kontroli str. 221-224, 261-262, 293-294, 327-329, 394, 399, 415-417)

²³ Pismo ŚIR/085/5/2020 z 20 marca 2020 r.

²⁴ Pisma nr/nr ŚIR/080/03/2020 z 28 kwietnia 2020 r. oraz ŚIR/080/04/2020 z 30 kwietnia 2020 r.

²⁵ Pismo ŚIR/080/10/2020 z dnia 2 listopada 2020 r.

²⁶ Pismo ŚIR/085/4/2020 z 24 marca 2020 r.

²⁷ Pismo ŚIR/085/8/2020 z 30 marca 2020 r.

²⁸ Pismo ŚIR 085/7/2020 z 30 marca 2020 r.

²⁹ Pismo ŚIR/085/6/2020 z 30 marca 2020 r.

³⁰ Pismo ŚIR/085/10/2020 z 14 kwietnia 2020 r.

³¹ Pisma ŚIR/085/39/2020 z 24 marca 2020 r.

W latach 2018-2020 Izba nie realizowała zadań zleconych lub powierzonych przez administrację rządową. Izba zrealizowała natomiast trzy zadania na mocy porozumień zawartych z Województwem Śląskim, tj.:

- porozumienie z 25 kwietnia 2019 r. dotyczące wspólnej organizacji konferencji pn. *Prawo Łowieckie w aspekcie społeczno-gospodarczym*³²;
- porozumienie z 4 września 2019 r. w sprawie wspólnego wydania biuletynu informacyjnego dotyczącego ochrony zwierząt i szkód łowieckich³³;
- porozumienie z 5 lipca 2018 r. dotyczące wspólnej organizacji konferencji pn. *Marketing produktów rolnych, tradycyjnych, regionalnych w ramach sprzedaży bezpośredniej, dostaw bezpośrednich i rolniczego handlu detalicznego*³⁴.

(akta kontroli str. 395, 399, 418-423)

W ramach obowiązków wynikających z art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy o izbach rolniczych, tj. sporządzania i przedstawiania organom administracji rządowej i samorządowej analiz, ocen, opinii i wniosków z zakresu produkcji rolnej oraz rynku rolnego, ŚIR podjęła w latach 2018-2020 łącznie 95 działań (odpowiednio 30, 27 i 38), w tym m.in.:

- w 2018 r. Izba sporządziła:
 - opinie do projektów uchwał Jst w sprawie: obniżenia średniej ceny skupu żyta do celów obliczenia podatku na 2019 r. (22); trybu i szczegółowych warunków zwolnienia od podatku rolnego gruntów gospodarstw rolnych, na których zaprzestano produkcji rolnej na okres nie dłuższy niż 3 lata (1); zwolnień w podatku rolnym gruntów zajętych pod drogi w 2019 r. (1); stosowania nawożenia płynnymi nawozami naturalnymi (1);
 - opinię dla Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Katowicach w sprawie projektu wydawania zaświadczenia o ukończeniu szkolenia w zakresie środków ochrony roślin w formie plastikowej karty (1);
 - wniosek do Wojewódzkiego Inspektoratu Transportu Drogowego o wyjaśnienie sytuacji prawnej i faktycznej rolników przewożących saletrę amonową powyżej 1000 kg (1);
 - wnioski do KRIR w sprawie: rozważenia możliwości odstąpienia od art. 75 ust 2 akapit pierwszy rozporządzenia nr 1306/2013 Parlamentu Europejskiego i Rady (UE)³⁵ i zaproponowanie wypłaty zaliczek na poczet płatności bezpośrednich za dany rok dla wszystkich rolników, jeszcze przed zakończeniem weryfikacji warunków kwalifikowalności³⁶ (1); o przywrócenie w nowej perspektywie finansowania, na lata 2021-2028, możliwości korzystania przez rolników po 40. roku życia z programów pomocowych³⁷ (1);
 - wniosek do KRIR, złożony przez Izbę w imieniu sygnatariuszy Porozumienia Izb Rolniczych Polski Południowo-Wschodniej, o przekazanie do MRiRW 12 uchwał³⁸ Porozumienia, zawierających propozycje rozwiązań związanych z działalnością rolniczą (1);

³² Konferencja zrealizowana w dniach 23-24 maja 2019 r. Koszty poniesione przez Izbę wyniosły 333,56 zł.

³³ Wsparcie merytoryczne, Izba nie poniosła kosztów z tytułu realizacji projektu.

³⁴ Konferencja zrealizowana w dniach 2-3 października 2018 r. Koszty poniesione przez Izbę wyniosły 5.220,00 zł.

³⁵ Z dnia 17 grudnia 2013 r., w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej.

³⁶ Obejmującej kontrole administracyjne oraz w przypadku wytypowanych gospodarstw, kontrole na miejscu.

³⁷ Realizacja wniosku Walnego Zgromadzenia.

³⁸ Uchwała nr 1/K/2018 w sprawie wystąpienia do MRiRW o zniesienie zakazu stosowania herbicydów w uprawie bobowatych w ramach zazieleniania; uchwała nr 2/K/2018 w sprawie wystąpienia do MRiRW o powołanie niezależnych laboratoriów pełniących zadania instytucji odwoławczej w obrocie produktami rolnymi; uchwała nr 3/K/2018 w sprawie wystąpienia do MRiRW o zmianę zapisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 5 czerwca 2018 r. w sprawie przyjęcia Programu działań mających na celu zmniejszenia zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu – w zakresie sztywnych terminów stosowania nawozów organicznych; uchwała nr 4/K/2018

Ponadto, Prezes Zarządu uczestniczył w posiedzeniach, powołanego przez Wojewodę Śląskiego, Zespołu do spraw analizy, szans i zagrożeń oraz potencjalnych kierunków rozwoju obszarów wiejskich do 2030 r. w województwie śląskim.

- W 2019 r. Izba sporządziła:

- opinie do projektów uchwał Jst obniżających średnią cenę skupu żyta do celów obliczenia podatku na 2020 r. (24);
- opinie dla KRIR dotyczące projektu rozporządzenia MRiRW w sprawie niektórych wymagań weterynaryjnych, jakie powinny być spełnione przy produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego w rzeźniach o małej zdolności produkcyjnej położonych na terenie gospodarstw oraz w sprawie projektu ustawy o minimalnej odległości dla planowanego przedsięwzięcia sektora rolnictwa, którego funkcjonowanie może wiązać się z ryzykiem powstawania uciążliwości zapachowej (2);
- wniosek do Wojewody Śląskiego o niezwłoczną weryfikację zagrożenia suszą na terenie województwa śląskiego (1).

- W 2020 r. Izba sporządziła:

- opinie do projektów uchwał Jst obniżających średnią cenę skupu żyta do celów obliczenia podatku na 2021 r. (22);
- wniosek do KRIR o podjęcia działań w związku z wyczerpaniem środków finansowych na dopłaty do ubezpieczeń upraw polowych (1);
- wniosek do Instytutu Nawożenia i Gleboznawstwa, Państwowego Instytutu Badawczego w Puławach w sprawie zmiany sposobu wyszukiwania obszaru objętego klęską suszy (1);
- wniosek do Ministra Środowiska w sprawie podjęcia działań w zakresie odszkodowań dla rolników za straty w uprawach rolniczych wyrządzone przez dzikie ptactwo oraz w sprawie rozwiązania problemu skutków dla rolnictwa braku prowadzenia gospodarki łowieckiej w obwodach łowieckich nr/nr: 85,86,97, położonych w powiecie zawierciańskim (1);
- wniosek do MRiRW w sprawie ponownego przeanalizowania i wyliczenia wskaźnika waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej dla obszarów Turów ONW_5³⁹, Bukowno ONW_5 i zmianę klasyfikacji dla tych obszarów na ONW_6 oraz w sprawie terminu zwykłego koszenia łąk (1);
- opinię (dla KRIR) do projektu rozporządzenia Rady Ministrów zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowego zakresu i sposobów realizacji niektórych zadań Agencji Rozwoju i Modernizacji Rolnictwa⁴⁰ (1);
- analizę, przy udziale Powiatowego Lekarza Weterynarii z Gliwic, sytuacji związanej z występowaniem na terenie Polski zagrożenia trzody chlewnej przez afrykański pomór świń (1);

w sprawie zmiany zapisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 5 lipca 2017 r. w sprawie określenia przedmiotów należących do rolnika prowadzącego gospodarstwo rolne, które podlegają egzekucji; uchwała nr 5/K/2018 w sprawie zmiany Prawa łowieckiego; uchwała nr 6/K/2018 w sprawie odszkodowań za szkody i ograniczenia w dostępie do nieruchomości wzdłuż dróg publicznych w związku z ustawianiem zasłon przeciwwieżnych; uchwała nr 7/K/2018 w sprawie dopłat do stada podstawowego trzody chlewnej w celu ratowania pogłowia krajowego i rozwoju krajowej produkcji prosiąt; uchwała nr 8/K/2018 w sprawie powiązanej z przeżuwaczami, koźmi i gęsiami płatności do TUZ w nowej perspektywie finansowania WPR; uchwała nr 9/K/2018 w sprawie odszkodowania za szkody w uprawach rolnych wyrządzone przez zwierzęta dzikie nie wymienione w Prawie łowieckim i ustawie o ochronie zwierząt; uchwała nr 10/K/2018 w sprawie urealnienia systemu monitoringu suszy agronomicznej; uchwała nr 11/K/2018 w sprawie wprowadzenia powszechnych badań na boreliozę dla rolników i mieszkańców wsi oraz terenów zalesionych; uchwała nr 12/K/2018 w sprawie zmiany metodyki określenia tzw. Wskaźnika dochodu rolniczego.

³⁹ Obszary z ograniczeniami naturalnymi strefa I.

⁴⁰ Dalej: ARiMR.

- analizę aktualnych problemów rolnictwa Polski Południowo – Wschodniej oraz analiza sytuacji w rolnictwie na podstawie raportu o stanie wsi *Polska wieś 2018*, w ramach posiedzenia Porozumienia Izby Polskiej Południowo – Wschodniej (1);

Ponadto, na wniosek Marszałka Województwa Śląskiego, Izba uczestniczyła w badaniu ewaluacyjnym pn.: *Usługa opracowania ewaluacji Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich Województwa Śląskiego do roku 2030*.

Działania Izby związane z pandemią COVID-19 opisano powyżej, w pkt 1.2. niniejszego wystąpienia.

(akta kontroli str. 221-222, 327-343, 379-391, 424-517, 792-817)

W latach 2018-2020 Izba występowała łącznie w 18 przypadkach (odpowiednio w dziewięciu, sześciu i trzech) do organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego w województwie śląskim z inicjatywą w zakresie regulacji prawnych dotyczących rolnictwa (art. 5 ust. 1 pkt 2 ustawy o izbach rolniczych). W poszczególnych latach okresu objętego kontrolą Izba wystąpiła do następujących podmiotów:

- w 2018 r.:

- do Jst w sprawie: chwilowego wstrzymania przekazywania przez Gminy 2% odpisu z podatku rolnego na rzecz izb rolniczych (1); zgłaszania szkód łowieckich do urzędów miast i gmin (1); możliwości zaangażowania się gmin w rozbudowę sieci monitoringu suszy rolniczej (1); zgłoszenia uwag do projektu zbioru zasad dobrej praktyki rolniczej (1);
- do KRIR w sprawie: ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego oraz o zmianie niektórych innych ustaw (1); projektu Rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie szacowania szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych (1); projektu Ustawy o zmianie Ustawy Prawo Łowieckie (1); rekomendacji w zakresie uregulowań prawnych funkcjonowania izb rolniczych w Polsce (1); rozpatrywania wniosków komorniczych wpływających do Izby (1).

- W 2019 r.:

- do Jst w sprawie: zaangażowania powiatu kłobuckiego przy koordynacji rozbudowy sieci monitoringu suszy rolniczej (1);
- do Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa-Państwowego Instytutu Badawczego w sprawie: lokalizacji na terenie powiatu gliwickiego certyfikowanej stacji meteorologicznej w Krajowym Systemie Monitoringu Suszy Rolniczej (2);
- do KRIR: w sprawie: zgłoszenia przedstawiciela Izby do Zespołu Konsultacyjnego pn. *Konstytucja dla rolnictwa, miejsca rolnictwa na obszarach wiejskich* (1); zgłoszenia 10 najpilniejszych problemów dla rolnictwa w województwie śląskim (1); opinii do projektu rozporządzenia MRiRW w sprawie długości okresów karencji poprzedzających pozyskanie ze zwierząt lub od zwierząt produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do oznakowania, jako wolne od GMO, w których nie stosuje się genetycznie zmodyfikowanych pasz (1);
- do MRiRW w sprawie: przekazania postulatów czterech rad sołeckich w związku ze zmianą rozporządzenia w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020⁴¹ (1).

- W 2020 r.:

⁴¹ Dalej: PROW 2014-2020.

- do Śląskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Częstochowie⁴² w sprawie budowy stacji monitoringu suszy rolniczej (1);
- do parlamentarzystów (Ziemi Śląskiej) w sprawie nowelizacji ustawy o ochronie zwierząt (2);

(akta kontroli str. 518-558)

W latach 2018-2020 Izba podjęła ogółem 21 działań (odpowiednio siedem, cztery i 10) na rzecz tworzenia rynku rolnego oraz poprawy warunków zbytu płodów rolnych i produktów rolnych (art. 5 ust. 1 pkt 3 ustawy o izbach rolniczych), w tym:

- w 2018 r.:
 - interwencja w MRiRW oraz w Urzędzie Ochrony Konkurencji i Konsumentów⁴³ w sprawie zmian przez podmioty skupowe wymogów jakościowych rzepaku i tym samym pogorszenie sytuacji prawnej producentów rzepaku (2);
 - interwencja w MRiRW, w Ministerstwie Finansów oraz w UOKiK w sprawie różnych stawek podatku VAT, w zakresie obrotu ziarnem kukurydzy na cele spożywcze i na cele paszowe oraz w sprawie rekompensaty poniesionych strat w uprawach kukurydzy, w związku z suszą (3);
 - szkolenie dla członków Rad Powiatowych Izby w zakresie marketingu produktów rolnych, tradycyjnych i regionalnych, w ramach sprzedaży bezpośredniej, dostaw bezpośrednich i rolniczego handlu detalicznego (1);
 - zorganizowanie, we współpracy z KRIR, trzech pikników finansowanych z funduszy promocji⁴⁴ (1).
- W 2019 r.:
 - realizacja z KRIR projektu pn. *Smak tradycji – promocja polskiej wieprzowiny*, sfinansowanego z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego⁴⁵ (1);
 - współpraca z Województwem Śląskim w zakresie zorganizowania i przeprowadzenia dwóch konferencji: *Prawo Łowieckie w aspekcie społeczno-gospodarczym* i *Marketing produktów rolnych, tradycyjnych, regionalnych w ramach sprzedaży bezpośredniej, dostaw bezpośrednich i rolniczego handlu detalicznego* oraz przy wydaniu wspólnego biuletynu zawierającego informacje na temat ochrony zwierząt i szkód łowieckich (3).
- W 2020 r.:
 - wystąpienie do Jst o umożliwienie handlu na targowiskach miejskich w związku z sytuacją epidemiczną (1);
 - wystąpienie do KRIR w sprawie braku efektywności realizacji kampanii promującej polskie produkty rolne w TVP (1);
 - współorganizacja projektu medialnego pn. *Kupuję – smakuje. Wybieram polskie produkty*, którego celem była promocja polskiej żywności, producentów i sprzedawców (1);
 - realizacja z KRIR zadań (imprez) w ramach projektów: *Wybieram nasze – polski drób*, finansowanego z Funduszu Promocji Mięsa Drobiowego⁴⁶, *Lubię to! Promocja polskiej wieprzowiny* finansowanego z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego⁴⁷ oraz *Jesz kolorowo – żyjesz zdrowo, warzywa i owoce podstawą*

⁴² Dalej: ŚODR.

⁴³ Dalej: UOKiK.

⁴⁴ *Piknik wieprzowy Śląsko-Świętokrzyski* sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego (umowa z KRIR nr KRIR/UoW/PWiep/11/2018 z 21 maja 2018 r.), *Piknik wołowy* - z Funduszu Promocji Mięsa Wołowego (umowa z KRIR nr KRIR/UoW/PW/4/2018 14 sierpnia 2018 r.), *Piknik Zbożowy* - z Funduszu Promocji Ziarna Zbóż i Przetworów Zbożowych (umowa z KRIR/UoW/PZ/1/2018 z 23 lipca 2018 r.

⁴⁵ Umowa z KRIR nr KRIR/UoW/FWP/4/2019 z 3 czerwca 2019 r.

⁴⁶ Umowa z KRIR nr KRIR/UoW/FD/2/2020 z 15 sierpnia 2020 r.

⁴⁷ Umowa z KRIR nr KRIR/UoW/FWP/2/2020 z 13 sierpnia 2020 r.

prawkłowego żywienia”, finansowanego z Funduszu Promocji Owoców i Warzyw⁴⁸ (3);

- udział Izby, jako członka konsorcjum, przy realizacji dwóch projektów⁴⁹: [1] *Innowacyjna technologia fermentacji śruty rzepakowej jako paszy dla trzody chlewnej* oraz [2] *Agro – Targ. Polskie hale targowe* (2);
- udział, w ramach umowy partnerstwa ze ŚODR, w przygotowaniu i realizacji projektu pn.: *Wystawa Zwierząt Hodowlanych 2020*.

(akta kontroli str. 559-650)

Izba nie przeprowadzała analiz kosztów i opłacalności produkcji rolnej (art. 5 ust. 1 pkt 4 ustawy o izbach rolniczych), co szerzej opisano powyżej, w pkt 1.2. niniejszego wystąpienia.

(akta kontroli str. 394, 389-399)

Z różnych form doradztwa Izby w zakresie działalności rolniczej, wiejskiego gospodarstwa domowego oraz uzyskiwania przez rolników dodatkowych dochodów (art. 5 ust. 1 pkt 6 ustawy o izbach rolniczych) skorzystało w latach 2018-2020 łącznie 1 002 rolników (odpowiednio 301 osób, 409 i 292). Udzielone porady dotyczyły w szczególności: Prawa łowieckiego (96, 68 i 59), prawidłowości zgłoszenia szkody w uprawach rolnych, programu ograniczającego stosowanie azotanów w związku z jego nowelizacją od 1 stycznia 2019 r. (w tym obowiązku posiadania planu nawozowego lub obliczenia maksymalnych dawek azotu) oraz zagadnień związanych z podatkiem VAT w rolnictwie (35).

(akta kontroli str. 651-671)

W okresie objętym kontrolą Izba prowadziła działalność w zakresie podnoszenia kwalifikacji osób zatrudnionych w rolnictwie (art. 5 ust. 1 pkt 8 ustawy o izbach rolniczych) poprzez organizację szkoleń i wykładów, w których udział wzięło ogółem 2 819 osób. I tak:

- w 2018 r. zorganizowano jeden wykład otwarty⁵⁰ oraz 10 szkoleń, w tym trzy, dotyczące zagadnień produkcji rolnej⁵¹ i siedem dotyczących aspektów prawnych w działalności rolniczej⁵², w których uczestniczyło łącznie 790 osób;
- w 2019 zorganizowano 27 szkoleń dotyczących zagadnień produkcji rolnej⁵³ i cztery konferencje⁵⁴, w których uczestniczyło łącznie 1 856 osób;

⁴⁸ Umowa z KRIR nr KRIR/UoW/FOW/2/2020 z 1 października 2020 r.

⁴⁹ Operacje w ramach Działania „Współpraca”, objętego PROW na lata 2014-2020.

⁵⁰ Pn.: „Zasady prawidłowej agrotechniki we współczesnych systemach rolniczych”.

⁵¹ Trzy szkolenia pn.: „Uboj zwierząt w gospodarstwie na potrzeby własne”.

⁵² Szkolenia dotyczące problematyki szkód łowieckich; wypłaty odszkodowań; prawno-organizacyjnych aspektów funkcjonowania spółek wodnych; wdrożenia rozporządzenia dotyczącego zasad gospodarowania na obszarach OSN oraz bioasekuracji i ASF; sprzedaży bezpośredniej i nowych przepisów w zakresie OSN; zmian w przepisach dotyczących podatku VAT w rolnictwie.

⁵³ Dwanaście szkoleń dotyczące uboju zwierząt w gospodarstwie na potrzeby własne; wdrażania w gospodarstwach rolnych „Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu”; trzy szkolenia w zakresie szacowania szkód łowieckich w uprawach rolnych; stosowania środków ochrony roślin przy użyciu sprzętu naziemnego przeznaczonego do stosowania tych środków, z wyłączeniem sprzętu montowanego na pojazdach szynowych oraz innego sprzętu stosowanego w kolejnictwie; dziewięć szkoleń w zakresie nowoczesnego chowu świń i bydła mięsnego z uwzględnieniem zasad higieny, polepszania dobrostanu, profilaktyki i bioasekuracji, jako alternatywy do stosowania antybiotyków u zwierząt w województwie śląskim; zmniejszenia zanieczyszczenia wód azotanami ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie zanieczyszczaniu.

⁵⁴ Konferencje na temat rozwoju obszarów wiejskich na Żywiecczyźnie; Prawo Łowieckie w aspekcie społeczno-gospodarczym; marketingu produktów rolnych, tradycyjnych, regionalnych w ramach sprzedaży bezpośredniej, dostaw bezpośrednich i rolniczego handlu detalicznego; roli i zadań kół łowieckich w zarządzaniu środowiskiem przyrodniczym.

- w 2020 r. zorganizowano dwa szkolenia dotyczące zagadnień produkcji rolnej⁵⁵ i trzy szkolenia dotyczące aspektów prawnych w działalności rolniczej⁵⁶, w których uczestniczyły łącznie 173 osoby.

(akta kontroli str. 334-335)

W zakresie kształtowania i upowszechniania zasad etyki i rzetelnego postępowania w działalności gospodarczej (art. 5 ust. 1 pkt 10 ustawy o izbach rolniczych) Izba, jako Partner Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich⁵⁷ podpisała umowę z Województwem Śląskim⁵⁸ na realizację operacji w ramach Pomocy Technicznej PROW 2014-2020 w formie konferencji pn. *Mali producenci – Duże możliwości - skracanie łańcucha dostaw żywności i rolniczy handel detaliczny*. We wniosku przewidziano 200 uczestników, a termin realizacji zaplanowano na ostatni tydzień października 2021 r.

Przyczyny nieprowadzenia działań w zakresie upowszechniania zasad etyki i rzetelnego postępowania w działalności gospodarczej w latach 2018-2019 opisano powyżej, w punkcie 1.2. niniejszego wystąpienia.

(akta kontroli str. 394, 397-398, 672-691)

Zgodnie Regulaminem pracy i zakresem zadań Rad Powiatowych ŚIR, ich obsługę administracyjną⁵⁹ zapewniały Biura Izby. Wszelką dokumentację dotyczącą działalności Rad Powiatowych Izby prowadzili pracownicy, którym przypisano daną Radę zgodnie z Zarządzeniem wewnętrznym Dyrektora ŚIR nr 5/2017 z dnia 25 września 2017 r. w sprawie sporządzania protokołów i wniosków ze statutowych posiedzeń Rad Powiatowych i Walnego Zgromadzenia Izby oraz wszelkiej dokumentacji dotyczącej działalności statutowej Rad Powiatowych. W okresie objętym kontrolą w Izbie zatrudniano na podstawie umowy o pracę pięciu pracowników, w tym trzech pracowników w Biurze w Katowicach, a po jednym - w Biurze w Bielsku-Białej i w Częstochowie⁶⁰. Obsługę Rad z powiatu lublinieckiego, tarnogórskiego i gliwickiego, w okresie remontu obiektu siedziby Izby w Świerklańcu, wykonywało Biuro w Katowicach. Wszyscy pracownicy legitymowali się wyższym wykształceniem, a trzy osoby ukończyły Akademię Rolniczą. Obsługę finansowo-księgową Izby prowadziły dwie osoby, z którymi zawarto umowy zlecenia. Prezes Zarządu wyjaśnił, że *„Zasoby kadrowe w ŚIR są niewystarczające. (...) Dla sprawnej obsługi członków izby rolniczej należałoby stworzyć Biura Powiatowe w każdym powiecie naszego województwa, z co najmniej 1 etatem dedykowanym na jedno Biuro Powiatowe. Jednak, biorąc pod uwagę budżet, jakim dysponuje ŚIR, jest to niemożliwe do zrealizowania”*.

(akta kontroli str. 395, 399, 692-696)

W okresie objętym kontrolą Izba nie posiadała reprezentanta interesów zawodowych rolników indywidualnych wobec instytucji UE i nie realizowała zadań w tym zakresie.

(akta kontroli str. 395, 399)

⁵⁵ Szkolenia w zakresie stosowania środków ochrony roślin przy użyciu sprzętu naziemnego przeznaczonego do stosowania tych środków, z wyłączeniem sprzętu montowanego na pojazdach szynowych oraz innego sprzętu stosowanego w kolejnictwie.

⁵⁶ Szkolenia dotyczące najnowszych regulacji prawnych w zakresie Prawa Łowieckiego; uwarunkowań prawnych rolniczego handlu detalicznego i sprzedaży bezpośredniej; podatku dochodowego, podatku od nieruchomości i podatku VAT w rolniczym handlu detalicznym.

⁵⁷ Dalej: KSOW.

⁵⁸ Umowa nr 2/PO2020-2021/2020 z dnia 22 maja 2020 r.

⁵⁹ W szczególności: [1] prowadzenie dokładnej ewidencji członków Rady, [2] zapewnienie terminowego i zgodnego z tematem przygotowania materiałów stanowiących przedmiot obrad, [3] wysyłanie członkom Rady materiałów, łącznie z zawiadomieniem o terminie, miejscu i proponowanym porządku posiedzenia, [4] sporządzanie protokołu z każdego posiedzenia Rady, [5] przekazanie Zarządowi podjętych przez Radę uchwał, wniosków, opinii oraz prowadzenie ich rejestrów.

⁶⁰ Pracownik był wpisany na listę doradców Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie. (https://doradca.cdr.gov.pl/upr_dor.php?dr=2152). Posiadał uprawnienia do doradzania w zakresie działania Dobrostan zwierząt PROW 2014-2020, Doradcy rolnośrodowiskowy PROW 2014-2020 i był uprawniony do obsługi aplikacji e-wniosek.

W celu realizacji zadań ustawowych lub zleconych Izba nie utworzyła spółki prawa handlowego, fundacji i/lub stowarzyszenia. Izba posiadała natomiast udziały w Agencji Rozwoju i Promocji Ziemi Pszczyńskiej Sp. z o.o.⁶¹ W latach 2018-2020 Izba nie wносиła majątku ani środków finansowych do tego podmiotu. Nie osiągnęła również dochodu z tytułu posiadania udziałów w tej spółce.

(akta kontroli str. 395, 399)

W okresie objętym kontrolą Izba nie zlecała realizacji zadań ustawowych lub zleconych innym podmiotom.

(akta kontroli str. 395, 399)

Przygotowane przez Zarząd w latach 2018-2020 sprawozdania z działalności statutowej Izby były każdorazowo zatwierdzane w formie uchwał przez Walne Zgromadzenie ŚIR⁶². Zatwierdzone sprawozdania odzwierciedlały faktyczną działalność Izby, były sporządzane na podstawie prowadzonych ewidencji i rejestrów, i były z nimi zgodne.

(akta kontroli str. 76 -77, 107-108, 143-144)

1.3. Wykonywanie zadań wynikających z innych ustaw, niż ustawa o izbach rolniczych

Opis stanu faktycznego

W zakresie zadań określonych w art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych⁶³ Izba wydała, w latach 2018-2020, w terminie określonym w art. 5a ust. 2 ustawy o izbach rolniczych⁶⁴, ogółem 213 opinii, w tym:

- łącznie 130 opinii (odpowiednio: 45, 49 i 36) w sprawie zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne. We wszystkich przypadkach ŚIR wydała opinie pozytywne;
- łącznie 83 opinie (28, 22 i 33) w sprawie zmiany przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze, w tym, w 61 przypadkach wydano opinie pozytywne, a w 22 przypadkach opinie w części pozytywne.

W wydanych opiniach Izba, powołując się na art. 7 ust. 2 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych, informowała, że nie opiniuje przeznaczenia gruntów rolnych I - III klasy i wskazywała, że przeznaczenie na cele nierolnicze gruntów rolnych stanowiących użytki rolne klasy I-III, jeżeli ich zwarty obszar projektowany do takiego przeznaczenia przekracza 0,5 ha wymaga uzyskania zgody Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Prezes Zarządu wyjaśnił, iż wydając przedmiotowe opinie Izba brała pod uwagę, otrzymane z Wydziału Terenów Wiejskich Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego, wystąpienie Sekretarza MRiRW do marszałków województw o spowodowanie, aby wnioski Jst o wyrażenie zgody na przeznaczenie na cele nierolnicze, w projekcie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, gruntów rolnych klasy I-III były opiniowane przez wojewódzką izbę rolniczą. Prezes Zarządu podkreślił, iż „ŚIR, wydając powyższe opinie działała w dobrej wierze, chroniąc w ten sposób rolnicze grunty orne o najwyższej klasie bonitacji.” W okresie objętym kontrolą do Izby nie wpłynęły wnioski o zaopiniowanie projektów planów gospodarowania na gruntach wokół zakładów przemysłowych (art. 16 ust. 4 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych).

(akta kontroli str. 334, 395, 400, 697-783)

⁶¹ Od 28 lipca 1998 r. W okresie objętym kontrolą Izba posiadała 0,35% udziałów o wartość 10,0 tys. zł. Wartość nominalna jednego udziału wynosiła 500,0 zł.

⁶² Uchwały Walnego Zgromadzenia ŚIR: nr: 3/IX/2018 z 23 maja 2019 r., nr 3/III/2019 z 12 września 2020 r., nr 4/VI/2021 z 17 czerwca 2021 r.

⁶³ Dz. U z 2017 r. poz. 1161. Dalej: ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych.

⁶⁴ Do 14 dni od dnia otrzymania projektu uchwały.

Zadania wynikające z art. 27 ust. 1 i 5 ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o nasiennictwie⁶⁵, Izba realizowała na podstawie wcześniej zawartych porozumień o współpracy z Centralnym Ośrodkiem Badania Odmian Roślin Uprawnych w Słupi Wielkiej⁶⁶ poprzez m.in.: udział swoich przedstawicieli w pracach Śląskiego Zespołu Porejestrowego Doświadczalnictwa Odmianowego (w kadencji 2015-2018 oraz w kadencji 2019-2023), który pełni rolę opiniodawczo-doradczą w realizacji Porejestrowego doświadczalnictwa odmianowego⁶⁷ i współtworzy listę odmian zalecanych do uprawy na obszarze województwa śląskiego (art. 12 ust. 5 ustawy o nasiennictwie)⁶⁸. Prezes Zarządu ŚIR wchodzi również w skład Krajowego Zespołu Koordynacyjnego PDO. Ponadto, na podstawie umów zawieranych ze Stacją Doświadczalną Oceny Odmian w Pawłowicach⁶⁹ i stosownych uchwał Zarządu⁷⁰, Izba corocznie dofinansowywała doświadczenia z zakresu PDO na terenie województwa śląskiego.

(akta kontroli str. 338, 395, 400)

W związku z art. 17 pkt. 6 lit. c oraz art. 24 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym⁷¹, Izba wydała, w terminie wymaganym art. 5a ust 2 ustawy o izbach rolniczych⁷², łącznie 55 pozytywnych opinii (sześć w 2018 r., siedem w 2019 r. i 42 w 2020 r.), natomiast w jednym przypadku, do przekazanego przez Jst projektu planu zagospodarowania przestrzennego wniosła dwie uwagi.

(akta kontroli str. 334, 783)

W oparciu o art. 27 ust. 5 pkt 4 ustawy Prawo łowieckie, Marszałek Województwa Śląskiego powołał Prezesa Zarządu, jako przedstawiciela właściwej izby rolniczej, w skład Zespołu (organu opiniodawczo – doradczego) do przygotowania projektu uchwały w sprawie podziału obszaru województwa na obwody łowieckie oraz zaliczenia obwodu do kategorii⁷³. Na podstawie art. 29 ust. 1 tej ustawy Izba wydała, w okresie objętym kontrolą, jedną opinię (dla Koła Łowieckiego „Trop” z Lublińca). Prezes Zarządu wyjaśnił, iż okres dzierżawy obwodów łowieckich⁷⁴ upłynął w 2017 r. i wówczas Izba wydała opinie w tym zakresie.

W odniesieniu do art. 46d ust. 5 ustawy Prawo łowieckie Prezes Zarządu wykazał, że od dnia wejścia w życie tego przepisu⁷⁵, tj. od 1 kwietnia 2018 r., Izba nie otrzymała żadnego formalnego wniosku o ostatecznym szacowaniu szkód łowieckich

(akta kontroli str. 395, 784-785)

W zakresie współpracy z jednostkami doradztwa rolniczego Izba podejmowała m.in. następujące działania:

- Zawarła dwie umowy konsorcjum⁷⁶ ze ŚODR, w zakresie wspólnego opracowania i złożenia wniosku o dofinansowanie projekt⁷⁷ pn. *Szkolenia*,

⁶⁵ Dz.U z 2021 r. poz. 129. Dalej: ustawa o nasiennictwie.

⁶⁶ Porozumienia zawarte 20 czerwca 2011 r. i 30 kwietnia 2019 r.

⁶⁷ Dalej: PDO.

⁶⁸ Prezes Zarządu ŚIR jest Członkiem Krajowego Zespołu Koordynacyjnego PDO, który zajmuje się koordynacją systemu Porejestrowego Doświadczalnictwa Odmianowego na szczeblu centralnym.

⁶⁹ Umowy: nr 178/2018 z 17 października 2018 r., nr 266/2019 z 5 grudnia 2019 r., nr 305/2020 z 1 grudnia 2020 r.

⁷⁰ Uchwały Zarządu ŚIR: nr 1/XXIII/2018 z 11 grudnia 2018 r., nr 1/VI/2019 z 9 grudnia 2019 r. oraz nr 1/XXIV/2020 z 15 grudnia 2020 r.

⁷¹ Dz.U z 2020 r. poz. 293 ze zm. Dalej: ustawa o planowaniu przestrzennym.

⁷² Do 14 dni od dnia otrzymania z Jst projektu uchwały.

⁷³ Zarządzeniem Marszałka Województwa Śląskiego z 11 stycznia 2019 r.

⁷⁴ Zgodnie z art. 29 ust. 2 ww. ustawy, obwody łowieckie wydzierżawia się na czas nie krótszy niż 10 lat.

⁷⁵ Na podstawie ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o zmianie ustawy – Prawo łowieckie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 651).

⁷⁶ Dnia 29 grudnia 2017 r.

⁷⁷ W ramach działania Transfer wiedzy i działalność informacyjna objętego PROW 2014-2020 dla poddziałania 1.1 „Wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności” w związku z ogłoszeniem I edycji konkursu przez ARiMR.

w zakresie nowoczesnego chowu świń i bydła mięsnego z uwzględnieniem zasad higieny, polepszania dobrostanu, profilaktyki i bioasekuracji, jako alternatywy dla stosowania antybiotyków u zwierząt w województwie śląskim oraz projektu pn. Szkolenia w zakresie nowoczesnych technologii uprawy zbóż w województwie śląskim

Dziewięć dwudniowych szkoleń w zakresie nowoczesnego chowu świń i bydła zrealizowano w okresie od 28 stycznia do 22 lutego 2019 r. Wzięło w nich udział łącznie 220 osób. Wniosek dotyczący organizacji szkoleń z zakresu nowoczesnych technologii uprawy zbóż nie został zakwalifikowany przez ARiMR do dofinansowania.

- Zawarła umowę partnerską ze ŚODR⁷⁸ w zakresie przygotowania i realizacji *Wystawy Zwierząt Hodowlanych 2020*. Wystawa została zrealizowana w trakcie Ogólnopolskich Dożynek Jasnogórskich w 2020 r.

Ponadto, w ramach bieżącej współpracy pracownicy ŚODR brali udział m.in. w posiedzeniach Rad Powiatowych Izby w trakcie, których przeprowadzali szkolenia, wygłaszali prelekcje, przekazywali bieżące informacje o działaniach prowadzonych na rzecz rolników. Pracownicy Izby uczestniczyli cyklicznie w Dniach Otwartych ŚODR. Obie instytucje corocznie współorganizowały Ogólnopolskie Dożynki Jasnogórskie oraz przedsięwzięcia finansowane ze środków Funduszy Promocji Produktów Rolno – Spożywczych⁷⁹.

(akta kontroli str. 220, 280-281, 335, 395, 401-403, 648-660)

W celu realizacji wspólnych zadań statutowych ŚIR zawarła 27 stycznia 2000 r. (na podstawie art. 4 ustawy o izbach rolniczych) wspólnie z Małopolską Izbą Rolniczą, Świętokrzyską Izbą Rolniczą oraz Izbą Rolniczą Województwa Podkarpackiego porozumienie regionalne pn. „Porozumienie Izb Rolniczych Polski Południowo-Wschodniej”. Walne Zgromadzenie Izby wyraziło zgodę na przystąpienie do ww. Porozumienia w Uchwale nr 11/3/99 z 15 grudnia 1999 r. W uchwale wskazano również, że koszty uczestnictwa w realizacji celów Porozumienia finansowane będą ze środków własnych izb wchodzących w skład Porozumienia oraz dotacji pozyskanych od innych organizacji pozarządowych.

(akta kontroli str. 327-328, 786-791)

Izba była przygotowana merytorycznie i organizacyjnie do realizacji zadań wynikających z innych ustaw a zadania te były wykonywane terminowo przez pracowników mających odpowiednie przygotowanie. Zakres przygotowana merytorycznego i organizacyjnego pracowników ŚIR do realizacji zadań wynikających z innych ustaw opisano w pkt 1.2.) niniejszego wystąpienia.

(akta kontroli str. 395, 399, 692-696)

1.4. Wykonywanie usług odpłatnych

W okresie objętym kontrolą Izba nie świadczyła odpłatnych usług na rzecz innych podmiotów.

Na podstawie § 17 ust 2 pkt 22 Statutu, Walne Zgromadzenie podjęło uchwałę w sprawie odpłatności za usługi szkoleniowe świadczone przez ŚIR⁸⁰, w której przyjęto, że wszelkie formy kształcenia i doskonalenia zawodowego (szkolenia) będą finansowane wpływami z opłat uczestników, a ich odpłatność powinna się

⁷⁸ Dnia 14 stycznia 2020 r.

⁷⁹ M.in. następujące zadania: „Piknik Wieprzowy Śląsko – Świętokrzyski” – finansowane ze środków Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego (23 czerwca 2018 r.), „Smak tradycji – promocja polskiej wieprzowiny” – finansowane ze środków Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego (29 czerwca 2019 r.), „Wybieram nasze – polski drób” – finansowane ze środków Funduszu Promocji Mięsa Drobiowego (5 września 2020 r.), „Lubię to! – promocja polskiej wieprzowiny” – finansowane ze środków Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego (12 września 2020 r.), „Jesz kolorowo – żyjesz zdrowo – warzywa i owoce podstawą prawidłowego żywienia” – finansowane ze środków Funduszu Promocji Owoców i Warzyw (9 i 23 października 2020 r.).

⁸⁰ Uchwała nr 19/IV/2004 z 17 grudnia 2004 r.

kształtować na poziomie zapewniającym jedynie całkowity zwrot kosztów szkoleń poniesionych przez ŚIR.

W latach 2019-2020 ŚIR zorganizowała trzy szkolenia w zakresie stosowania środków ochrony roślin przy użyciu sprzętu naziemnego przeznaczonego do stosowania tych środków, z wyłączeniem sprzętu montowanego na pojazdach szynowych oraz innego sprzętu stosowanego w kolejnictwie. Uczestniczyło w nich łącznie 100 osób. Koszt zorganizowania tych szkoleń wynosił 5 480 zł i został całkowicie pokryty przez uczestników szkolenia (odpłatność na jednego uczestnika wynosiła od 47,0 zł do 60,0 zł).

(akta kontroli str. 335, 818-829)

1.5. Działalność Rad Powiatowych Izby

Analiza dokumentacji z posiedzeń dwóch Rad Powiatowych Izby⁸¹ z powiatu częstochowskiego⁸² i powiatu żywieckiego wykazała, że w ramach realizacji zadań określonych w art. 22a ust. 3 ustawy o izbach rolniczych oraz w Statucie Izby, obie rady skierowały do Zarządu Izby szereg wniosków o podjęcie działań na rzecz rolników. I tak:

- 1) Rada Powiatowa z powiatu częstochowskiego wystąpiła z wnioskami w następujących sprawach:
 - powierzchni ewidencyjno-gospodarskiej (różne PEG wyznaczone przez ARiMR, co roku na tych samych działkach skutkują konsekwencjami w realizacji wieloletnich programów (stanowisko resortu rolnictwa z dnia 18 marca 2019 r.);
 - przesłania w wersji elektronicznej informacji w zakresie utylizacji odpadów foliowych (stanowisko ŚIR z 25 czerwca 2021);
 - wystąpienia do Dyrektora ŚODR w sprawie planowanej budowy stacji meteorologicznych i uzgodnienia ich lokalizacji z Instytutem Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa, co pozwalałoby na włączenie ich do Sieci Monitoringu suszy rolniczej (stanowisko Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa, Państwowego Instytutu Badawczego z Puław z 28 kwietnia 2020 r.);
 - zmiany przedziałów degresywności płatności ONW i zwiększenia liczby hektarów objętych tą płatnością w gospodarstwie (stanowisko MRiRW z 19 kwietnia 2019 r.);
 - monitorowania ustawy Prawo łowieckie i dążenie do wprowadzenia zmian korzystnych dla rolników, podjęcia dalszych działań w celu wypracowania skutecznego, sprawiedliwego systemu szacowania i wypłat szkód łowieckich, kontynuowania współpracy między poszczególnymi radami powiatowymi Izby w załatwianiu spraw związanych z odstrzałem redukcyjnym dzikiej zwierzyny, skierowanie pisma do Starosty Częstochowskiego z prośbą o wydanie decyzji o odstrzale redukcyjnym dzików (szkolenie 28 grudnia 2019 r.);
 - zajęcia stanowiska w kwestii niekontrolowanego napływu zboża i innych produktów niskiej jakości z zagranicy, zwiększenia kontroli i monitorowania towarów rolniczych wpływających do Polski z zagranicy (stanowisko ŚODR z 24 marca 2020 r.);

Pozostałe wnioski były wyjaśniane przez zapraszanych gości w trakcie kolejnych posiedzeń Rady. Dotyczyły m. in.:

⁸¹ Dobór celowy pod względem obszaru i zakresu działania.

⁸² Rada Powiatowa z powiatu częstochowskiego organizowała posiedzenia wspólnie z Radami z powiatu kłobuckiego i myszkowskiego.

- skrócenia terminu wypłat dopłat bezpośrednich; informowania rolników, którzy byli kontrolowani, w terminie do 30 listopada, że w związku z tym nie otrzymają zaliczki na dopłaty bezpośrednie;
- uproszczenia biurokracji w przetargach na dzierżawy gruntów rolnych z zasobów Skarbu Państwa, zniesienia świadectw weterynaryjnych przy obrocie trzodą chlewną;
- uproszczenia procedury składania zapotrzebowania na kolczyki; zmiany kryterium przyznawania kredytów kłeskowych;
- zmiany ustawy o izbach rolniczych (zwiększenie kompetencji) oraz ścisłej współpracy ze związkami zawodowymi w walce o interesy rolników;
- zwiększenia liczby sztuk bydła w stadzie objętym płatnością oraz zlikwidowanie dolnego progu;
- wprowadzenia zmian, które zwiększą dostępność rolników do środków z programów unijnych;
- wydłużenia przez Krajowy Ośrodek E-Wsparcia Rolnictwa okresu, na jaki wdzierżawiane są grunty rolne;
- uproszczenia, stosowanego przez KOWR, sposobu wyceny przy dzierżawie i sprzedaży małych działek;
- złagodzenia kar za nieumyślne nieterminowe przemieszczanie zwierząt oraz zmiany procedury dotyczącej zgłaszania przemieszczania zwierząt gospodarskich.

2) Rada Powiatu Izby z powiatu żywieckiego wystąpiła do Zarządu Izby z wnioskami o podjęcie działań w sprawach dotyczących m.in.:

- zaniechania odpłatności rolników za wypełnianie wniosków rolnikom przez ODR;
- zmiany (złagodzenia) kryteriów przydziału premii w programie Młodego Rolnika (małe gospodarstwa poniżej średniej dla województwa);
- przyspieszenia wypłaty dopłat bezpośrednich w gospodarstwach objętych kontrolą (przy pozytywnym wyniku kontroli)
- skierowania pisma do wójtów w sprawie właścicieli nieużytków, które stwarzają zagrożenie p.poż w związku z suszą;
- e-bazy (produktów do zbycia);
- interwencji w sprawie przedłużenia, obowiązującego do końca lipca, terminu koszenia traw.

Informacji i wyjaśnień w sprawie ww. wniosków udzielił członkom Rady Prezes Zarządu.

(akta kontroli str. 344-369, 830-918)

W okresie objętym kontrolą ww. Rady, w porozumieniu z Zarządem ŚIR, opiniowały wnioski o zmianę przeznaczenia gruntów leśnych i rolnych (18 przypadków) oraz uzgadniały miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (pięć przypadków).

W ramach realizacji zadań statutowych częstochowska Rada Powiatowa Izby współorganizowała wyjazd studyjny członków Izby na XXIV Międzynarodowe Targi Techniki Rolniczej „AGROTECH” w Kielcach oraz wyjazd dotyczący alternatywnych źródeł dochodu w gospodarstwach rolnych na przykładzie rejonu sandomierskiego. Była też współorganizatorem szkoleń w zakresie: zmian w przepisach dotyczących podatku VAT w rolnictwie, problematyki szkód łowieckich, zmian w przepisach dotyczących szacowania szkód łowieckich w uprawach rolnych oraz uboju zwierząt w gospodarstwie przeznaczonym na potrzeby własne.

Żywiecka Rada Powiatowa Izby współorganizowała m.in.: wyjazd członków Izby pn. „Rolnictwo i agroturystyka w województwie dolnośląskim”, konferencję na temat rozwoju obszarów wiejskich na Żywiecczyźnie oraz szkolenia dotyczące zasad sprzedaży bezpośredniej dla rolników, zasad udzielania odszkodowań łowieckich oraz skutków wyłączeń działek osób fizycznych z obwodów łowieckich.

W 2019 r. członkowie ww. Rad brali udział w organizacji i przeprowadzeniu wyborów do Walnego Zgromadzenia i Rad Powiatowych Izby.

(akta kontroli str. 344-369, 830-918)

Stosownie do zapisów działu 1 pkt 12 Regulaminu pracy i zakresu zadań Rad Powiatowych ŚIR⁸³, Rada nie posiada osobowości prawnej, nie może prowadzić działalności gospodarczej, zaciągać zobowiązań majątkowych, prowadzić własnej gospodarki finansowej oraz składać na zewnątrz w imieniu izby rolniczej, oświadczeń woli w zakresie zobowiązań majątkowych i finansowych.

(akta kontroli str. 63-64, 66, 68)

W wykonaniu zadań ustawowych objęte kontrolą Rady Powiatowe Izby współpracowały m.in.: ze Śląskim Oddziałem Regionalnym ARiMR, z Terenowym Krajowym Ośrodkiem Wsparcia Rolnictwa w Częstochowie i w Mikołowie, ze ŚODR oraz z Powiatowym Zespołem Doradztwa Rolniczego w Żywcu, z Powiatowymi Inspektoratami Weterynarii w Częstochowie i w Żywcu, z Kasą Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w Częstochowie i w Żywcu, z Rejonem Dróg Publicznych w Żywcu, z Nadzorem Wodnym Wód Polskich w Częstochowie, z Wojewódzkim Inspektoratem Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Częstochowie, z zarządami Okręgowymi Polskiego Związku Łowieckiego w Bielsku-Białej i w Częstochowie, z Urzędem Marszałkowskim Województwa Śląskiego, ze Starostwem Powiatowym w Częstochowie i ze Starostwem Powiatowym w Żywcu oraz urzędami miejskimi⁸⁴

(akta kontroli str. 830-918)

1.6. Wywiązywanie się z obowiązku przedstawiania wojewodzie uchwał podejmowanych przez organy Izby

Opis stanu faktycznego

W okresie objętym kontrolą Zarząd Izby terminowo⁸⁵ przedstawił Wojewodzie Śląskiemu (organowi nadzoru) 31 uchwał Walnego Zgromadzenia, w tym m.in. zatwierdzone przez ten organ sprawozdania z rocznej działalności statutowej i finansowej Izby. Wojewoda Śląski nie stwierdził nieważności żadnej z tych uchwał.

Zarząd Izby nie przedstawił organowi nadzoru uchwał, podjętych w latach 2018-2020 przez pozostałe organy Izby, co szczegółowo opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 392-395, 404, 934-942)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

- 1) Obowiązujący w okresie objętym kontrolą Statut Izby, wbrew wymogom art. 8 ust. 2 pkt 9 ustawy o izbach rolniczych, nie określał zasad powoływania i pracy komisji problemowych. Pomimo nieokreślenia przedmiotowych zasad, Walne Zgromadzenie Izby powołało 4 września 2019 r.⁸⁶, komisję problemową tj. Komisję do spraw Kobiet i Rodzin Obszarów Wiejskich.

⁸³ Uchwały Walnego Zgromadzenia nr 5/II/2015 z 17 grudnia 2015 r. i nr 2/III/2019 z 28 października 2019 r. w sprawie zatwierdzenia Regulaminu pracy i zakresu zadań Rad powiatowych ŚIR.

⁸⁴ W Częstochowie i w Żywcu.

⁸⁵ Uchwały przekazywano Wojewodzie Śląskiemu w terminie od dwóch do 11 dni od dnia ich uchwalenia.

⁸⁶ Uchwała nr 4/II/2019.

Prezes Zarządu wyjaśnił, że „W dniu 08 grudnia 2002 r. w wyborach bezpośrednich wybrani zostali członkowie nowego organu izby rolniczej – rady powiatowej izby. Od momentu powołania do życia Rad Powiatowych ŚIR, Izba nie powoływała Komisji Problemowych. Pierwszą komisją problemową ŚIR powołaną na mocy Uchwały nr 4/1/2019 I Walnego Zgromadzenia ŚIR VI kadencji z dnia 04 września 2019 r. jest Komisja Kobiet i Rodzin z Obszarów Wiejskich. W przedmiotowej Uchwale Walne Zgromadzenie ŚIR powoływało się wyłącznie na art. 14 ust. 1 ustawy o izbach, gdyż Statut ŚIR zatwierdzony uchwałą nr 2/1/2003 Walnego Zgromadzenia ŚIR z dnia 03 marca 2003 roku nie zawierał zapisów dotyczących Komisji Problemowych”.

W trakcie kontroli NIK, w dniu 17 czerwca 2021 r.⁸⁷ Walne Zgromadzenie zatwierdziło zmiany w Statucie Izby, w których określono zasady powoływania i pracy komisji problemowych (§ 47 do § 57).

(akta kontroli str. 18-40, 41-43, 394, 396, 919-933)

- 2) W latach 2018-2020 Zarząd ŚIR, wbrew wymogom określonym w art. 48 ust. 1 ustawy o izbach rolniczych, nie przedstawił Wojewodzie Śląskiemu (organowi nadzoru) uchwał podjętych przez Zarząd, Komisję Rewizyjną i Rady Powiatowe Izby.

Prezes Zarządu wyjaśnił, iż fakt nieprzekazywania uchwał ww. organów Izby „(...) wynikał z zapisu ówczesnie obowiązującego Statutu ŚIR, w którym ujęty był zapis: „Zarząd przedstawia wojewodzie uchwały podjęte przez Walne Zgromadzenie Izby w terminie 14 dni od daty ich uchwalenia”. Błąd ten dostrzeżony został w grudniu 2020 r. i począwszy od stycznia 2021 r. ŚIR dopełnia tego obowiązku. Jednocześnie w Statucie ŚIR, (...) z dnia 17 czerwca 2021 r. w sprawie: zmiany Statutu ŚIR, dokonane zostały stosowne zmiany dotyczące przekazywania uchwał wszystkich organów Izby Wojewodzie.”

W toku kontroli Dyrektor Wydziału Nadzoru Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego pismem skierowanym do Prezesa Zarządu⁸⁸ przypomniał o obowiązku przekazywania do Wojewody Śląskiego, jako organu nadzoru, wszystkich uchwał organów ŚIR. W odpowiedzi, Izba przekazała Wojewodzie Śląskiemu 1 lipca 2021 r. wszystkie uchwały podjęte w latach 2018-2020 przez Rady Powiatowe (36 uchwał), Komisję Rewizyjną (cztery) i Zarząd Izby (34).

(akta kontroli str. 392-393, 395, 404, 934-942)

OCENA CZĄSTKOWA

W okresie objętym kontrolą ŚIR realizowała trzynastą spośród dziewiętnastu zadań wymienionych w art. 5 ust. 1 ustawy o izbach rolniczych, z wyjątkiem sześciu zadań określonych w punkcie 4, 5, 9, 14 16 i 19, co wynikało z przyczyn od Izby niezależnych. Izba terminowo wykonywała zadania przypisane innymi ustawami. W ramach wykonywanych zadań Izba współdziałała z innymi podmiotami. Z własnej inicjatywy oraz w związku ze zgłoszeniami rolników z terenu województwa śląskiego Izba podejmowała, samodzielnie i/lub we współpracy z KRIR, dodatkowe zadania związane z pandemią COVID-19. Zasady działania Rad Powiatowych Izby zostały szczegółowo określone, a przypisane zadania Rady wykonywały w pełnym zakresie. Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły nieokreślenia w Statucie zasad powoływania i pracy komisji problemowych oraz nieprzedstawiania Wojewodzie Śląskiemu (organowi nadzoru) uchwał Komisji Rewizyjnej, Rad Powiatowych i Zarządu Izby, podejmowanych w latach 2018-2020, przy czym w trakcie kontroli NIK ww. nieprawidłowości zostały usunięte.

⁸⁷ Uchwała nr 8/V/21.

⁸⁸ Z 4 czerwca 2021 r.

Gospodarka finansowa oraz wykorzystanie majątku Izby rolniczej

2.1. Realizacja dochodów

Opis stanu faktycznego

W okresie objętym kontrolą, w planach finansowych Izby zaplanowano przychody w wysokości 1 972,1 tys. zł w 2018 r., 1 342,3 tys. zł w 2019 r. oraz 1 302,6 tys. zł w 2020 r. Dochody zrealizowane w latach 2018-2020 wyniosły, odpowiednio: 1 828,9 tys. zł, 1 265,0 tys. zł oraz 1 155,2 tys. zł. W latach 2018-2020 Izba nie zmieniała planu finansowego w zakresie dochodów.

(akta kontroli str. 980-981, 985-986, 989-990, 1084, 1085-1098)

Największy udział w strukturze zrealizowanych dochodów, w każdym roku objętym kontrolą, stanowił 2% odpis od uzyskanych wpływów z tytułu podatku rolnego pobieranego na obszarze działania Izby i wynosił on odpowiednio: 1 028,7 tys. zł (56,3% dochodów zrealizowanych w 2018 r.), 1 066,0 tys. zł (84,3% w 2019 r.) oraz 1 124,0 tys. zł (97,3% w 2020 r.). Kwota należna z tytułu ww. odpisu wyniosła odpowiednio: 1 119,9 tys. zł, 1 128,3 tys. zł i 1 173,5 tys. zł.

Gminy dokonywały wpłat zarówno przed, jak również po upływie wymaganych terminów⁸⁹. Łączne kwoty zaległości gmin wobec Izby wyniosły na koniec 2018 r., 2019 r. i 2020 r., odpowiednio: 91,3 tys. zł, 62,4 tys. zł i 49,5 tys. zł. Zaległości te były regulowane przez gminy w następnych latach, w I kwartale.

Prezes Zarządu poinformował, że Izba nie korzystała z prawa dochodzenia należnego świadczenia wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie, a w celu wyegzekwowania należności kontaktowano się z przedstawicielami gmin telefonicznie i/lub mailowo. Prezes Zarządu wyjaśnił ponadto, że przeprowadzona analiza wykazała, iż suma należnych Izbie odsetek od nieterminowych wpłat w poszczególnych kwartałach danego roku jest niższa od kosztów niezbędnych do poniesienia w związku z naliczaniem, a następnie dochodzeniem odsetek. Prezes Zarządu podkreślił również szeroką i bezpłatną pomoc, której udzielają Izbie urzędy miast i gmin województwa śląskiego przy organizacji i przeprowadzeniu kolejnych wyborów do izb rolniczych, nie żądając od Izby zrekompensowania poniesionych na ten cel kosztów.

(akta kontroli str. 1082-1083, 1084, 1085-1165)

W okresie objętym kontrolą Zarząd Izby występował do wszystkich gmin z terenu województwa o przekazanie informacji dotyczących wpływów z podatku rolnego oraz odsetek za zwłokę na dzień 30 czerwca i 31 grudnia danego roku. W informacji przekazywanej do Izby, gminy uwzględniały: ww. wpływy łącznie, kwotę naliczenia 2% odpisu od wykazanych wpływów, kwotę, która została przekazana przez gminę na konto Izby oraz kwotę pozostałą do zapłaty przez gminę, bądź pozostałą do zwrotu przez Izbę. W trakcie kontroli NIK, pismem z dnia 7 czerwca 2021 r.⁹⁰, Zarząd Izby wystąpił do wszystkich urzędów miast i gmin województwa śląskiego z wnioskiem o przekazywanie Izbie, począwszy od stycznia 2021 r., kwartalnych informacji o stanie i terminach realizacji odpisu w wysokości 2% od uzyskanych wpływów z tytułu podatku rolnego według wzoru załączonego do ww. pisma.

(akta kontroli str. 1082-1083, 1085-1165)

Izba nie posiadała wiedzy w zakresie kwoty utraconych wpływów z tytułu odpisu podatku rolnego, w związku z udzieleniem ulg, zwolnień, umorzeń podatku rolnego

⁸⁹ Opóźnienia wynosiły od 1 do 73 dni. Najdłuższe jednorazowe opóźnienie wynosiło 116 dni (Gmina Węgierska Gorka, płatność za II kwartał 2019 r.).

⁹⁰ L.Dz.ŚIR/K/F/04.2021

lub zaniechania jego poboru, wobec czego Izba nie wniosowała, na podstawie art. 35a ust. 3 i 4 ustawy o izbach rolniczych, do KRIR o ich wyrównanie.

(akta kontroli str. 1082-1083, 1085-1095)

W okresie objętym kontrolą Izba nie uzyskiwała dochodów ze środków dotacji na realizację zadań zleconych przez administrację rządową lub samorządową, o których mowa w art. 35 ust. pkt 2 ustawy o izbach rolniczych.

(akta kontroli str. 1082-1083, 1085-1095)

Inne dochody wykonane Izby stanowiły:

1) w 2018 r.:

- 800,0 tys. zł – dotacje z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska⁹¹ z przeznaczeniem na dofinansowanie zadania pn. *Wapnowanie gleb kwaśnych na terenie województwa śląskiego*⁹²;
- 0,2 tys. zł – środki pozostałe po likwidacji Śląskiego Stowarzyszenia Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich;

2) w 2019 r.:

- 124,8 tys. zł - dotacja z WFOŚ z przeznaczeniem na dofinansowanie zadania pn. *Wapnowanie gleb kwaśnych na terenie województwa śląskiego*⁹³;
- 68,2 tys. zł – dotacja celowa na realizację projektu finansowanego ze środków budżetu Unii Europejskiej⁹⁴ (opisano poniżej);
- 2,0 tys. zł – refundacja kosztów udziału Towarzystwa Ubezpieczeń Wzajemnych w spotkaniach z rolnikami;
- 2,0 tys. zł - refundacja kosztów udziału BGŻ BNP Paribas S.A. w spotkaniach z rolnikami, w ramach kampanii Agro Ofensywa 2019;
- 2,0 – wpłaty rolników za poniesione przez Izbę koszty organizacji szkolenia pn. *Szkolenie w zakresie stosowania środków ochrony roślin sprzętem naziemnym z wyłączeniem sprzętu montowanego na pojazdach szynowych oraz innego sprzętu stosowanego w kolejnictwie*⁹⁵ (refundacja);

3) w 2020 r.:

- 20,4 tys. zł – dotacja celowa na realizację projektu finansowanego ze środków z budżetu UE (opisano poniżej);
- 7,4 tys. zł - refundacja kosztów udziału poszczególnych izb rolniczych w posiedzeniu Porozumienia Izb Rolniczych Południowo-Wschodniej Polski;
- 3,4 tys. zł wpłaty rolników za koszty organizacji szkoleń w zakresie środków ochrony roślin⁹⁶ (refundacja);

Łączna kwota dochodów z ww. tytułów w latach objętych kontrolą wyniosła 800,2 tys. zł (43,7% dochodów zrealizowanych), 199,0 tys. zł (15,7%), 31,2 tys. zł (2,7%).

Izba nie świadczyła usług odpłatnych, o których mowa w art. 35 ust. 1 pkt 7 ustawy o izbach rolniczych.

(akta kontroli str. 1082-1098, 1170-1383, 1384-1393)

⁹¹ Dalej: WFOŚ.

⁹² Umowa dotacji nr 116/2017/1/RE/in/D z dnia 10 marca 2017 r. (199,1 tys. zł) oraz Umowa dotacji nr 50/2018/1/RE/in/D z dnia 28 marca 2018 r. (600,3 tys. zł)

⁹³ Umowa dotacji nr 50/2018/1/RE/in/D z dnia 28 marca 2018 r. (124,8 tys. zł).

⁹⁴ Dalej: UE.

⁹⁵ Dalej: szkolenie w zakresie stosowania środków ochrony roślin.

⁹⁶ Szkolenie obowiązkowe dla rolników zgodnie z art. 64 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o ochronie roślin (t. Dz.U z 2020 r. poz. 2097).

W okresie objętym kontrolą Izba otrzymała również środki z budżetu Unii Europejskiej w łącznej wysokości 88,6 tys. zł na realizację dwóch projektów, tj.:

- w 2019 r., w kwocie 68,2 tys. zł na realizację operacji pn. *Marketing produktów rolnych w ramach sprzedaży bezpośredniej, dostaw bezpośrednich i rolniczego handlu detalicznego* w ramach Planu Działania KŚOW na lata 2014-2020, na podstawie umowy zawartej 30 maja 2019 r. z Województwem Śląskim.

Otrzymane środki stanowiły refundację kosztów poniesionych przez Izbę na realizację ww. projektu;

- w 2020 r., w kwocie 20,4 tys. zł na realizację operacji pn. *Szkolenia w zakresie nowoczesnego chowu świń i bydła mięsnego z uwzględnieniem zasad higieny, polepszania dobrostanu, profilaktyki i bioasekuracji jako alternatywy dla stosowania antybiotyków u zwierząt w województwie śląskim* w ramach PROW 2014-2020, na podstawie umowy zawartej 28 września 2018 r. zawartej z ARiMR.

Otrzymane środki stanowiły kwotę kosztów kwalifikowalnych przyznanych Izbie do wypłaty po rozpatrzeniu przez ARiMR wniosku o płatność.

(akta kontroli str. 1082-1095, 1214-1383)

W latach 2018-2020 ŚIR nie gromadziła środków na lokatach bankowych i nie uzyskiwała dochodów z wpływów z oprocentowania rachunków bankowych. Izba nie uzyskiwała również dochodów z majątku, w tym z tytułu posiadania udziałów w spółce prawa handlowego.

(akta kontroli str. 1082-1098)

W zakresie gospodarki finansowo-księgowej oraz sprawozdawczości w ŚIR nie stosowano przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁹⁷. Rachunkowość Izby prowadzono w oparciu o przepisy ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości⁹⁸. Zakładowy plan kont, określony w Polityce rachunkowości ŚIR⁹⁹ zawierał konta zespołu: 0 – *Aktywa trwałe*, 1 – *Środki pieniężne, rachunki bankowe i inne krótkoterminowe aktywa pieniężne*, 2 – *Rozrachunki i roszczenia*, 4 – *Koszty według rodzajów i rozliczenie*, 6 – *Rozliczenia międzyokresowe kosztów*, 7 – *Przychody i koszty związane z ich osiągnięciem*, 8 – *Kapitały własne, fundusze specjalne, wynik finansowy*. Przychody, w tym z tytułu środków z odpisu podatku rolnego ujmowano na kontach zespołu 7, (wpływ kwot na rachunek Izby ujmowano na koncie 130 - *Rachunek bieżący*).

Dla projektów współfinansowanych środkami otrzymanymi z budżetu UE i WFOŚ Izba prowadziła wyodrębnioną ewidencję księgową¹⁰⁰.

(akta kontroli str. 947-974, 1082-1083, 1085-1092)

Zgodnie z przyjętą polityką rachunkowości, Izba sporządzała za każdy rok obrotowy sprawozdanie finansowe zawierające: bilans, rachunek wyników, sprawozdanie finansowe z wykonania wydatków budżetowych Izby za dany rok oraz informację uzupełniającą. Sprawozdania stanowiły załącznik do uchwał Walnego Zgromadzenia nr 2/IX/2019¹⁰¹, nr 2/III/2020¹⁰². Uchwała zatwierdzająca

⁹⁷ Dz. U. z 2021 r. poz. 305. Dalej: ufp.

⁹⁸ Dz. U. z 2021 r. poz. 217.

⁹⁹ Zarządzenie wewnętrzne nr 1D/2018 Dyrektora Biura ŚIR z dnia 28 czerwca 2018 r.

¹⁰⁰ Wprowadzoną odpowiednio: Aneksiem Nr 1/2017 z dnia 15 marca 2017 r. do Zarządzenia wewnętrznego nr 10/2009 Dyrektora Biura ŚIR, Aneksiem Nr 1/2018 z dnia 5 kwietnia 2018 r. do Zarządzenia wewnętrznego nr 10/2009, Zarządzeniem wewnętrznym Dyrektora Biura Nr 2/2018 z dnia 30 listopada 2018 r. oraz Zarządzeniem wewnętrznym Dyrektora Biura Nr 1/2019 z dnia 16 września 2019 r.

¹⁰¹ Z dnia 23 maja 2019 r. w sprawie: zatwierdzenia sprawozdania finansowego i sprawozdania finansowego z wydatków budżetowych ŚIR za 2018 r.

¹⁰² Z dnia 12 września 2020 r. w sprawie: zatwierdzenia sprawozdania finansowego i sprawozdania finansowego z wydatków budżetowych ŚIR za 2019 r.

sprawozdanie finansowe za 2020 r. została przyjęta przez Walne Zgromadzenie 17 czerwca 2021 r.¹⁰³ Ww. uchwały zostały przekazane Wojewodzie Śląskiemu.

Prezes Zarządu wyjaśnił, że Izba nie sporządzała sprawozdań budżetowych, gdyż nie miała takiego obowiązku ustawowego i statutowego. Prezes Zarządu przedstawił ponadto opinie Ministra Finansów z 7 maja 2008 r.¹⁰⁴ oraz 10 czerwca 2021 r.¹⁰⁵, w których podano, że izby rolnicze nie należą do sektora finansów publicznych, dlatego nie ciąży na nich obowiązki sprawozdawcze określone w up i w rozporządzeniu wykonawczym do tej ustawy.

(akta kontroli str. 947-967, 993-1064, 1082-1092, 1166-1167)

2.2. Wydatki związane z działalnością Izby

Opis stanu
faktycznego

Wysokość zrealizowanych wydatków Izby w latach 2018, 2019 i 2020 wyniosła odpowiednio: 1 715,8 tys. zł, 1 149,6 tys. zł i 1 003,2 tys. zł. Zrealizowane wydatki ŚIR w 2020 r. stanowiły 58,5% oraz 87,3% zrealizowanych wydatków Izby kolejno w 2018 r. i w 2019 r.

Struktura wydatków w latach 2018-2020 kształtowała się następująco:

- 1) Wynagrodzenia: 33,7% (577,8 tys. zł), 51,1% (587,8 tys. zł) i 59,5% (597,1 tys. zł);
- 2) Usługi razem: 55,5% (953,4 tys. zł), 32,2% (370,3 tys. zł) i 21,9% (219,8 tys. zł);
- 3) Pozostałe wydatki razem (w tym m.in.: podróże służbowe, składki odprowadzane do KRiR, ubezpieczenia): 6,2% (106,7 tys. zł), 9,0% (102,9 tys. zł) i 10,0% (100,8 tys. zł);
- 4) Świadczenia na rzecz pracowników: 3,0% (51,2 tys. zł), 4,6% (52,9 tys. zł) i 6,3% (62,8 tys. zł);
- 5) Materiały: 1,3% (21,8 tys. zł), 2,7% (30,5%) i 1,6% (16,0 tys. zł);
- 6) Podatki i opłaty: 0,3% (4,9 tys. zł), 0,4% (5,2 tys. zł) i 0,7% (6,7 tys. zł).

(akta kontroli str. 980-981, 985-986, 989-990, 1407-1444)

Szczegółowym badaniem objęto 177 wydatków pozapłacowych z lat 2018-2020 w łącznej wysokości 1 316,5 tys. zł (34,0% wydatków ogółem), które stanowiły odpowiednio 46,6%, 20,3% i 28,3% wydatków ogółem z każdego roku objętego kontrolą. Stwierdzono, że zostały one poniesione na zadania określone w Statucie Izby, tj. na realizację: projektów (967,0 tys. zł), zadań ustawowych (6,0 tys. zł) oraz na bieżącą działalność Izby (343,5 tys. zł).

(akta kontroli str. 1468-1512)

Wydatki poniesione przez ŚIR na podstawie umów cywilnoprawnych, na realizację zadań statutowych związanych m.in. z: organizacją i realizacją szkoleń, wykładów, konferencji (w tym w ramach wykonywanych projektów), prowadzeniem spraw finansowo-księgowych Izby, ogrzewaniem budynku Izby w Świerklańcu wyniosły: 24,4 tys. zł w 2018 r., 33,2 tys. zł w 2019 r. i 6,8 tys. zł w 2020 r.

Przy wyborze zleceniobiorców do wykonywania poszczególnych zadań w ramach zawieranych umów brano pod uwagę m.in.: wykształcenie, dodatkowe kwalifikacje i doświadczenie w dziedzinie, w której wykonawca miał przeprowadzić wykład oraz znajomość środowiska rolniczego na danym terenie i występujące zapotrzebowanie na rodzaj szkolenia (w przypadku umów dotyczących naboru uczestników na szkolenia). Kwoty przewidziane na wynagrodzenia, w przypadku wykładowców

¹⁰³ Nr 3/V/2021 w sprawie: zatwierdzenia sprawozdania finansowego i sprawozdania finansowego z wydatków budżetowych ŚIR za 2020 r.

¹⁰⁴ RW-1/0660/15/MSY/08/1231.

¹⁰⁵ PG6.050.3.2021.

prowadzących szkolenia w ramach projektów realizowanych przez ŚIR, były ujmowane we wnioskach i zatwierdzane przez instytucję wdrażającą. W przypadku szkoleń prowadzonych przez Izbę w zakresie środków ochrony roślin, wysokość wynagrodzenia wykładowców była określana przez Zarząd ŚIR. Wykonanie zawartych umów było każdorazowo potwierdzane podpisem zleceniodawcy (Prezes Zarządu lub Dyrektor Biura) na rachunku wystawionym przez zleceniobiorcę

(akta kontroli str. 1447-1467)

Izba nie ewidencjonowała oddzielnie wydatków dotyczących poszczególnych zadań ustawowych. W okresie objętym kontrolą Izba nie ponosiła wydatków inwestycyjnych ani wydatków związanych z posiadaniem przez ŚIR udziałów w Agencji Rozwoju i Promocji Ziemi Pszczyńskiej sp. z o.o.

(akta kontroli str. 1409-1415, 1445-1446)

W latach 2018-2020 Izba sporządzała sprawozdania finansowe (bilans, rachunek zysku i strat) oraz sprawozdania finansowe z wydatków budżetowych na dzień 31 grudnia danego roku, które przekazywała Wojewodzie Śląskiemu.

(akta kontroli str. 1409-1415, 1686-1692)

2.3. Sytuacja finansowa Izby

Opis stanu
faktycznego

Nadwyżka finansowa Izby na koniec lat 2018, 2019 i 2020 wynosiła, odpowiednio: 113,1 tys. zł, 115,4 tys. zł i 152,0 tys. zł.

Prezes Zarządu wyjaśnił, że wynik finansowy był przeznaczany na zwiększenie funduszu zasadniczego Izby i wydatki statutowe, z tym, że zgodnie z właściwymi uchwałami Walnego Zgromadzenia¹⁰⁶, wynik finansowy za 2019 r., przeznaczono na przychody w roku 2020 (78,8 tys. zł) oraz na zwiększenie funduszu zasadniczego (36,2 tys. zł), natomiast wynik za rok 2020 przeznaczono na zwiększenie funduszu zasadniczego Izby.

(akta kontroli str. 1514-1520, 1529-1530)

W okresie objętym kontrolą zadłużeniem Izby był kredyt hipoteczny zaciągnięty 4 czerwca 2014 r. z przeznaczeniem na remont nieruchomości w Świerkłańcu. Zadłużenie Izby z tego tytułu w 2020 r.¹⁰⁷ wyniosło 302,6 tys. zł. W okresie objętym kontrolą kredyt został spłacony w łącznej kwocie 227,2 tys. zł. Do spłaty pozostało 226,9 tys. zł.

(akta kontroli str. 1514-1520, 1531-1543)

W kolejnych latach 2018-2020 Izba nie dysponowała wolnymi środkami. Na koniec każdego roku objętego kontrolą, Izba posiadała na rachunku bieżącym Izby niewykorzystane środki finansowe odpowiednio w wysokości 52,1 tys. zł, 89,5 tys. zł i 129,0 tys. zł. Prezes Zarządu wyjaśnił, iż fakt, że na koniec roku, na rachunku bankowym Izby pozostawały niewykorzystane środki pieniężne w żaden sposób nie wpłynął na poziom i jakość realizacji zadań ustawowych przez Izbę. Pozwalały one, według wyjaśnień Prezesa Zarządu, na prowadzenie działalności ŚIR w I kwartale roku następnego i zachowanie płynności finansowej, ponieważ pierwsze wpływy z 2% odpisu podatku rolnego, przekazywanego przez gminy, wpływają na rachunek bankowy Izby dopiero na początku kwietnia.

(akta kontroli str. 1514-1520)

W okresie objętym kontrolą sytuacja finansowa Izby była przedmiotem bieżącej kontroli Komisji Rewizyjnej podczas jej statutowych posiedzeń. Komisja badała działalność finansową Izby poprzez m.in.: analizę i omówienie założeń

¹⁰⁶ Nr 5/III/2020 z dnia 12 września 2020 r. oraz nr 6/IV/2021 z dnia 17 czerwca 2021 r.

¹⁰⁷ Na dzień 1 stycznia 2020 r.

budżetowych, sprawozdań finansowych z wykonania budżetu oraz bilansu za poszczególne lata. Ponadto Komisja Rewizyjna sprawdzała dokumentację finansową Izby oraz koszty związane z nieruchomością w Świerkłańcu¹⁰⁸. Do analizowanych sprawozdań i dokumentów Komisja Rewizyjna nie wносиła uwag. Wnioskowała o zatwierdzenie sprawozdania finansowego i sprawozdania finansowego z wydatków za 2018 r.¹⁰⁹, 2019 r.¹¹⁰ i 2020 r.¹¹¹ oraz o udzielenie Zarządowi absolutorium.

(akta kontroli str. 1514-1520, 1521-1527)

W okresie objętym kontrolą Walne Zgromadzenie uchwałami nr: 2/IX/2019, 2/III/2020 i 3/V/2021 zatwierdziło roczne sprawozdania finansowe sporządzone przez Zarząd Izby.

(akta kontroli str. 993-1064)

2.4. Wykorzystanie majątku Izby

Opis stanu faktycznego

Wartość bilansowa nieruchomości Izby w latach 2018-2020 wynosiła w odniesieniu do gruntów 579,0 tys. zł przez cały okres objęty kontrolą, natomiast w odniesieniu do budynków Izby: 1 466,0 zł netto na koniec 2018 r., 1 422,0 tys. zł netto na koniec 2019 r. i 1 378,0 tys. zł na koniec 2020 r. Zwiększenie wartości środków trwałych nastąpiło w 2018 r. i wynikało z tytułu wykonania ogrodzenia wokół nieruchomości w Świerkłańcu.

(akta kontroli str. 1514-1520, 1528, 1558)

W okresie objętym kontrolą nieruchomości Izby stanowiły:

- działka o powierzchni 0,2993 ha¹¹²;
- jeden budynek dwupiętrowy w Świerkłańcu¹¹³, będący siedzibą Izby, a w okresie objętym kontrolą wykorzystywany, ze względu na remont, jako miejsce posiedzeń Walnego Zgromadzenia, Rad Powiatowych Izby oraz miejsce szkoleń dla rolników;
- jedno mieszkanie w Częstochowie¹¹⁴, będące siedzibą Biura Powiatowego Izby w Częstochowie.

W ewidencji środków trwałych Izby ujęte były ponadto, według wartości nabycia: samochód osobowy marki Opel Astra z 2009 r. (43,0 tys. zł), urządzenia techniczne i maszyny, w tym: komputery, drukarki, urządzenia wielofunkcyjne, centrala (88,6 tys. zł) oraz narzędzia, przyrządy, wyposażenie, w tym kamera, sejf gabinetowy, chłodziarka (5,6 tys. zł). Wartość umorzenia tych środków trwałych, według stanu 31 grudnia 2020 r., wyniosła 100%.

(akta kontroli str. 1514-1520, 1528, 1558, 1559-1583)

W latach 2018-2020 Izba nie nabywała i nie zbywała składników majątkowych, nie posiadała też zbędnych składników majątkowych. Walne Zgromadzenie Izby nie podejmowało w tym okresie żadnych uchwał w sprawach nabycia, zbycia oraz obciążenia nieruchomości stanowiących własność Izby.

(akta kontroli str. 1514-1520, 1693-1695)

Majątek Izby, według wyjaśnień Prezesa Zarządu, był wystarczający dla realizacji zadań ustawowych lub zleconych.

¹⁰⁸ Protokoły z posiedzenia Komisji Rewizyjnej z dnia: 28 maja 2018 r., 20 maja 2019 r., 23 października 2019 r., 8 września 2020 r. i 11 grudnia 2020 r.

¹⁰⁹ Uchwała Komisji Rewizyjnej nr 1/IX/2019 z dnia 20 maja 2019 r.

¹¹⁰ Uchwała Komisji Rewizyjnej nr 1/III/2020 z dnia 8 września 2020 r.

¹¹¹ Uchwała Komisji Rewizyjnej nr 1/V/2021 z dnia 17 czerwca 2021 r.

¹¹² Przylegająca do nieruchomości ŚIR w gminie Świerklaniec.

¹¹³ Dotyczy budynku w Świerkłańcu przy ul. Parkowej 20.

¹¹⁴ Dotyczy mieszkania w Częstochowie przy ul. Focha 25/2.

Budynek w Świerkłańcu był poddawany rocznym i pięcioletnim przeglądom, o których mowa w art. 62 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane¹¹⁵. Z protokołu okresowej kontroli i oceny stanu technicznego budynku wynikało, że obiekt nadaje się do dalszego użytkowania.

(akta kontroli str. 1514-1520, 1584-1639)

W latach 2018-2020 Izba wynajmowała powierzchnie biurowe przeznaczone do prowadzenia działalności statutowej w Katowicach oraz w Bielsku-Białej¹¹⁶. Łączne koszty wynajmu (czynsz, opłaty za media) w kolejnych latach objętych kontrolą wyniosły: 50, 0 tys. zł, 49,1 tys. zł i 54,0 tys. zł.

W sprawie konieczności najmu biura na działalność statutową Biura Powiatowego Izby w Bielsku-Białej¹¹⁷, Prezes Zarządu wyjaśniał m.in.: *Aktualny układ terytorialny Biur ŚIR sięga czasów reaktywacji samorządu rolniczego na mocy ustawy o izbach rolniczych (...). Wówczas w obrębie granic administracyjnych dzisiejszego województwa śląskiego działały Bielska Izba Rolnicza, Częstochowska Izba Rolnicza oraz Katowicka Izba Rolnicza. Dlatego też Zarząd ŚIR, zatwierdzając strukturę organizacyjną ŚIR, pozostawił Biuro Powiatowe ŚIR w Bielsku – Białej, które obsługuje rolników z powiatu bielskiego, cieszyńskiego i żywieckiego.*

W kwestii konieczności wynajmu powierzchni biurowej na potrzeby Biura Powiatowego Izby w Katowicach¹¹⁸, Prezes Zarządu wyjaśnił, że: *wynika ona z tego, że w chwili obecnej remont nieruchomości ŚIR w Świerkłańcu został ukończony wyłącznie na parterze budynku. Na parterze znajduje się sala wykładowa, toalety, pomieszczenia gospodarcze. Zgodnie z planami, I piętro budynku jest przeznaczone na pomieszczenia biurowe. Po skończonym remoncie I piętra, działalność Biura Powiatowego ŚIR w Katowicach przeniesiona zostanie do Świerkłańca.*

(akta kontroli str. 1514-1520)

2.5. Wywiązywanie się z obowiązku przedstawiania wojewodzie uchwał podejmowanych przez organy Izby w zakresie gospodarki finansowej i majątkiem

Opis stanu faktycznego

Izba przedstawiła Wojewodzie Śląskiemu, będącemu organem nadzoru, wszystkie podjęte w latach 2018-2020 uchwały Walnego Zgromadzenia, w tym, uchwały podjęte w zakresie gospodarki finansowej i majątkowej. Do przekazanych uchwał Wojewoda Śląski nie wydał rozstrzygnięć nadzorczych. Uchwały podjęte w latach 2018-2020 przez Zarząd Izby, Komisję Rewizyjną i Rady Powiatowe zostały przedstawione organowi nadzoru w trakcie kontroli NIK, co opisano w punkcie 1.6. niniejszego wystąpienia oraz w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 1640-1658)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym obszarze.

¹¹⁵ Dz. U. z 2020 r., poz. 1333 ze zm.

¹¹⁶ Biura w Świerkłańcu i w Częstochowie były ulokowane w nieruchomościach Izby.

¹¹⁷ Przy ul. Gen. M. Boruty Spiechowicza 24.

¹¹⁸ Przy ul. Jesionowej 9A.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z usunięciem stwierdzonych nieprawidłowości w toku kontroli, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag i wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Katowice, dnia 30 sierpnia 2021 r.

Kontroler

Wiesław Pietrzyk

Specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli

Delegatura w Katowicach

.....